Epistola către Corinteni

Clement al Romei (Clemens Romanus), sfânt (sfârșitul secolului I), scriitor creștin timpuriu, aparținând Ordinului Bărbaților Apostolici. Aproape nimic nu se știe despre viața lui Clement al Romei. A fost episcop al Romei în anii '90. Unii istorici sugerează că Clement al Romei era de origine evreu. Numele său este asociat cu așa-numitele Clementine și cu două epistole către Corinteni. Clementinele, fără îndoială, nu-i aparțin și au fost scrise mai târziu; aproape toți patrologii neagă că Clement al Romei aparține celei de-a doua epistole, care îi poartă numele. Doar prima epistolă, scrisă creștinilor din Corint în legătură cu tulburările care tulburau comunitatea acestui oraș, este recunoscută ca autentică. Există o legendă conform căreia Clement al Romei - o singură persoană, împreună cu sfântul mucenic Clement, care a murit în Chersones - moaștele sale au fost transferate la Roma de către apostolii Chiril și Metodie, egali cu ei. Biserica Ortodoxă sărbătorește memoria Sfântului Clement al Romei pe 25 noiembrie.

- Capitolul I
- Capitolul II
- Capitolul III
- Capitolul IV
- Capitolul V
- Capitolul VI
- Capitolul VII
- Capitolul VIII
- Capitolul IX
- Capitolul X
- Capitolul XI
- Capitolul XII
- Capitolul XIII
- Capitolul XIV
- Capitolul XV
- Capitolul XVI
- Capitolul XVII
- Capitolul XVIII

- Capitolul XIX
- Capitolul XX
- Capitolul XXI
- Capitolul XXII
- Capitolul XXIII
- Capitolul XXIV
- Capitolul XXV
- Capitolul XXVI
- Capitolul XXVII
- Capitolul XXVIII
- Capitolul XXIX
- Capitolul XXX
- Capitolul XXXI
- Capitolul XXXII
- Capitolul XXXIII
- Capitolul XXXIV
- Capitolul XXXV
- Capitolul XXXVI
- Capitolul XXXVII
- Capitolul XXXVIII
- Capitolul XXXIX
- Capitolul XL
- Capitolul XLI
- Capitolul XLII
- Capitolul XLIII
- Capitolul XLIV
- Capitolul XLV
- Capitolul XLVI
- Capitolul XLVII

- Capitolul XLVIII
- Capitolul XLIX
- Capitolul L
- Capitolul LI
- Capitolul LII
- Capitolul LIII
- Capitolul LIV
- Capitolul LV
- Capitolul LVI
- Capitolul LVII
- Capitolul LVIII
- Capitolul LIX
- Aplicație.

Capitolul I

Biserica lui Dumnezeu care este [1] în Roma, către biserica lui Dumnezeu care este în Corint, către cei chemați, sfințiți după voia lui Dumnezeu, prin Domnul nostru Isus Hristos: Har și pace de la Dumnezeu Atotputernic să vă fie înmulțite, prin Isus Hristos!

Nenorocirile și calamitățile neașteptate și succesive care ni s-au abătut au fost motivul, fraților, pentru care am întârziat, după cum credem, în a acorda atenție problemelor disputate dintre voi [2] , iubiților, și răzvrătirii necuviincioase și străine de aleșii lui Dumnezeu, criminale și nelegiuite, pe care câțiva oameni insolenți și aroganți au aprins-o până la o asemenea nebunie, încât numele vostru cinstit, glorios și iubit a fost supus unei mari ocări [3] . Căci cine, vizitându-vă, nu v-a lăudat credința voastră, plină de toate virtuțile și fermă? Nu s-a minunat de evlavia voastră sobră și blândă în Hristos? Nu ți-a preamărit marea generozitate în ospitalitate? Nu ți-a glorificat cunoașterea perfectă și adevărată? În toate lucrurile v-ați comportat fără părtinire, umblând în poruncile lui Dumnezeu [4] , ascultând de conducătorii voștri și dând cinstea cuvenită bătrânilor [5] dintre voi! Ați insuflat tinerilor modestie și decență; Le-ai instruit pe soții să facă totul cu o conștiință ireproșabilă, cinstită și curată, iubindu-și soții așa cum se cuvine și le-ai învățat că, fără a se abate de la regula ascultării, să administreze cu decență treburile gospodărești și să se comporte cu deplină castitate.

Capitolul II

Erați cu toții smeriți și lipsiți de vanitate, iubind mai degrabă să ascultați decât să porunciți și mai degrabă să dați decât să primiți. Mulțumiți cu ceea ce Dumnezeu vă dăduse pentru calea vieții pământești și ascultând cu atenție cuvintele Sale, le-ați păstrat în adâncul inimilor voastre, iar suferințele Sale [6] erau înaintea ochilor voștri. Astfel, o pace adâncă și frumoasă a fost dăruită tuturor și o dorință nesățioasă de a face bine: și peste toți era o revărsare deplină a Duhului Sfânt. Plini de dorințe sfinte, cu râvnă sinceră și cu nădejde pioasă, v-ați întins mâinile către Dumnezeul Atotputernic și L-ați implorat să fie milostiv, dacă în vreun fel ați păcătuit fără voie. Zi și noapte munca voastră ascetică era să îngrijiți întreaga frăție, pentru ca numărul aleșilor Săi să fie mântuit în bunătate și unanimitate. Să fim sinceri, cu inima curată și să nu ne amintim de răul unii împotriva altora. Fiecare răzvrătire și fiecare dezbinare vă era respingătoare. Ați plâns pentru greșelile aproapelui vostru; le-ați considerat neajunsurile ca ale voastre. Nu v-ați săturat să faceți bine, fiind gata pentru orice faptă bună. Împodobit fiind cu o viață atât de virtuoasă și cinstită, ai făcut totul în frica Domnului: poruncile și poruncile Lui au fost scrise pe tablele inimii tale.

Capitolul III

Toată slava și lărgimea [7] ți-a fost dată și s-a împlinit ce este scris: „A mâncat și a băut, s-a îngrășat și s-a mărit, iar iubitul s-a răzvrătit” (Deuteronom 32:15) [8] . Și de aici au venit gelozia și invidia, cearta și discordia, prigoana și răzvrătirea, războiul și robia. Astfel s-a ridicat cel necinstit împotriva celui onorabil, cel necinstit împotriva celui onorabil, cel nebun împotriva celui înțelept, tânărul împotriva bătrânilor. De aceea, dreptatea și pacea au plecat, - pentru că fiecare a părăsit frica de Dumnezeu, s-a întunecat în credința Lui, nu umblă după rânduielile poruncilor Lui și nu duce o viață vrednică de Hristos, ci fiecare și-a urmat poftele rele, îngăduind din nou invidia fărădelegii și nelegiuite, prin care a intrat moartea în lume (Înțelepciunea 2:24).

Capitolul IV

Căci așa este scris: „ **Și după câteva zile, Cain a adus lui Dumnezeu o jertfă mistuită de foc din rodul pământului. Și Abel a adus și el din întâii născuți ai turmei și din grăsimea ei. Și Dumnezeu a privit cu ochi buni pe Abel și jertfa lui, dar nu a privit la Cain și la jertfa lui. Și Cain s-a întristat foarte mult și fața lui a fost posomorâtă. Și Dumnezeu a zis lui Cain: „De ce ești trist și de ce ți-a fost posomorâtă fața? N-ai păcătuit? Dacă ai adus jertfa cum se cuvine, totuși n-ai împărțit-o cum se cuvine?** [9] **Fii în pace! A ta este adresa ei** [10] **și o vei stăpâni.” Și Cain a zis lui Abel, fratele său: „Haidem să mergem la câmp.” Și pe când erau ei la câmp, Cain s-a ridicat**

împotriva fratelui său Abel și l-a ucis ” (Geneza 4:3-8). Vedeți, fraților, gelozia și invidia au produs fratricidul. Din cauza invidiei, tatăl nostru Iacov a fugit de fața fratelui său Esau (Geneza 27:41 și următoarele). Invidia a fost motivul pentru care Iosif a fost persecutat până la moarte și supus sclaviei (Gen. 37). Invidia l-a forțat pe Moise să fugă din fața lui Faraon, regele Egiptului, când a auzit de la ceilalți membri ai tribului său: „ **Cine te-a pus judecător sau arbitru peste noi? Mă vei ucide, cum ai ucis ieri pe egiptean?** ” (Exod 2:14). Din cauza invidiei, Aaron și Miriam au locuit în afara taberei (Numeri 12:14-15). Invidia i-a coborât de vii în iad pe Datan și Abiram pentru că s-au răzvrătit împotriva lui Moise, slujitorul lui Dumnezeu (Numeri 16:33). Din cauza invidiei, David nu numai că a suferit ura străinilor, dar a fost și persecutat de Saul, regele lui Israel (1 Samuel 18:8 și următoarele).

Capitolul V

Dar lăsând exemplele vechi, să trecem la asceții cei mai apropiați: să luăm exemple vrednice din generația noastră. Prin gelozie și invidie, cei mai mari și mai drepți stâlpi ai Bisericii au fost supuși prigonirii și morții. Să-i prezentăm înaintea ochilor noștri pe fericiții apostoli. Petru, prin invidie nelegiuită, a suferit nu una, nu două, ci multe suferințe și astfel, după ce a îndurat mucenicia, s-a dus într-un loc potrivit de slavă. Pavel, din cauza invidiei, a primit o răsplată pentru răbdare: a fost în lanțuri de șapte ori [11] , a fost izgonit, ucis cu pietre. Fiind predicator în Răsărit și Apus, a dobândit o glorie nobilă pentru credința sa, deoarece a învățat întreaga lume adevărul și a ajuns până la granița Apusului [12] și prin mucenicie a mărturisit adevărul înaintea conducătorilor. Astfel, s-a mutat din lume și s-a dus într-un loc sfânt, devenind cel mai mare exemplu de răbdare.

Capitolul VI

Acestor oameni, care au dus vieți sfinte, li s-a adăugat o mare mulțime de aleși, care, din cauza invidiei, au suferit multe insulte și chinuri și au lăsat printre noi un exemplu frumos. Femeile au fost prigonite de invidie, precum Danaidele și Dirces [13] ; după ce au îndurat chinuri grele și cumplite, au mers pe calea cea tare a credinței și, fiind slabe la trup, au primit o răsplată slăvită. Invidia a despărțit soțiile de soții lor și a pervertit cuvintele strămoșului nostru Adam: „ **Iată, aceasta este os din oasele mele și carne din carnea mea** ” (Gen. 2:23). Invidia și discordia au răsturnat cetăți mari și au distrus complet neamuri mari.

Capitolul VII

Vă scriem acestea, iubiților, nu numai pentru învățătura voastră, ci și pentru a ne aduce aminte; căci suntem în același câmp și avem aceeași luptă de dus. Să

lăsăm, așadar, grijile goale și deșarte și să ne întoarcem la regula glorioasă și venerabilă a sfintei noastre chemări. Să privim la ce este bun, ce este plăcut și acceptabil Creatorului nostru. Să ne îndreptăm atenția către sângele lui Hristos și vom vedea cât de prețios este sângele Lui înaintea lui Dumnezeu, care a fost vărsat pentru mântuirea noastră și a adus harul pocăinței întregii lumi. Să trecem prin toate generațiile de oameni și să aflăm că Domnul, în fiecare generație, a primit cu bunăvoință pocăința celor care au dorit să se întoarcă la El. Noe a propovăduit pocăința, iar cei care l-au ascultat au fost mântuiți (Geneza 7; cf. 1 Petru 3:20; 2 Petru 2:5). Iona a anunțat nimicirea ninivitenilor, dar ei, pocăindu-se de păcatele lor, L-au ispășit pe Dumnezeu cu rugăciunile lor și au primit mântuirea, deși erau departe de Dumnezeu (Iona 3).

Capitolul VIII

Slujitorii harului lui Dumnezeu, prin inspirația Duhului Sfânt, au vorbit despre pocăință; iar Însuși Stăpânul a toate a vorbit despre pocăință cu un jurământ: „ **Pe viața Mea, zice Domnul, că nu voiesc moartea celui rău, ci pocăința** ” (Ezechiel 33:11); și a adăugat următorul gând frumos: „ **Casa lui Israel, întoarceți-vă de la nelegiuirea voastră** ” (Ezechiel 18:30). „ **Spune fiilor poporului Meu** (Ezechiel 32:12): *Chiar dacă păcatele voastre se întind de la pământ până la cer, chiar dacă sunt mai roșii decât stacojiul și mai negre decât sacul, totuși, dacă vă veți întoarce la Mine din toată inima voastră și veți zice: «Tată!», vă voi asculta ca pe un popor sfânt* ” [14] . Și în alt loc El spune așa: „ **Spălați-vă și fiți curați; îndepărtați răutatea din sufletele voastre înaintea ochilor Mei; întoarceți-vă de la răutatea voastră. Învățați să faceți binele, căutați dreptatea, izbăviți pe cei asupriți, judecați orfanul, faceți dreptate văduvei și veniți să ne judecăm”, zice Domnul. „Chiar dacă vor fi păcatele voastre ca purpura, le voi face albe ca zăpada; și chiar dacă vor fi ca stacojiul, le voi face ca lâna. Și dacă veți vrea și Mă veți asculta, atunci vă veți bucura de bunătățile țării; dar dacă nu veți vrea și nu Mă veți asculta, atunci sabia vă va nimici, căci gura Domnului a vorbit** ” (Isaia 1:16-20). Așadar, El vrea să-i facă pe toți cei iubiți ai Săi părtași la pocăință și a confirmat acest lucru prin voia Sa atotputernică!

Capitolul IX

Să ne supunem, așadar, voii Sale maiestuoase și glorioase și, lăsând lucrările deșarte, cearta și invidia care duc la moarte, să ne plecăm și să ne întoarcem la mila Lui, implorând harul și bunătatea Lui - Să privim neîncetat la cei care au slujit în mod desăvârșit slavei Sale maiestuoase. Luați-l pe Enoh, care prin ascultarea lui a fost găsit drept și a murit și nu l-au văzut murind (Gen. 5:24; Evr. 11:5). Și Noe a fost găsit credincios și, prin slujirea sa, a propovăduit lumii

înnoirea (Gen. 6:8; 7:1; Evr. 11:7; 2 Petru 2:5) [15] și, prin el, Domnul a mântuit animalele după cei care au intrat în corabie.

Capitolul X

Avraam, numit prietenul [16] , a fost găsit credincios în ascultarea sa de cuvintele lui Dumnezeu. În ascultare, a ieșit din țara sa, din rudele sale și din casa tatălui său, ca să lase o țară mică, o rudenie slabă și o casă mică și să moștenească făgăduința lui Dumnezeu. Căci așa i-a vorbit Dumnezeu: „ **Ieși din țara ta, din rudele tale și din casa tatălui tău, într-o țară care îți va fi arătată. Te voi face un neam mare și te voi binecuvânta; îți voi face numele mare și vei fi binecuvântat. Voi binecuvânta pe cei ce te binecuvântează și voi blestema pe cei ce te blestemă; și în tine vor fi binecuvântate toate familiile pământului** ” (Geneza 12:1-3). Și din nou, după ce s-a despărțit de Lot, Dumnezeu i-a zis: „ **Ridică-ți ochii și privește din locul unde ești spre miazănoapte și spre miazăzi și spre răsărit și spre mare** [17] : **căci tot pământul pe care îl vezi, ți-l voi da ție și seminței tale pentru totdeauna. Voi face sămânța ta ca praful pământului; dacă poate cineva număra praful pământului, și sămânța ta va fi numărată** ” (Geneza 13:14-16). Și se mai spune: „ **Dumnezeu l-a scos pe Avraam și i-a zis: „Privește spre cer și numără stelele, dacă le poți număra: așa va fi sămânța ta** ” (Geneza 15:5-6). Și Avraam a crezut pe Dumnezeu și aceasta i s-a socotit ca dreptate. Pentru credința și ospitalitatea sa, i s-a dat un fiu la bătrânețe, dar din ascultare l-a jertfit lui Dumnezeu pe unul dintre munții pe care i i-a arătat El (Geneza 21:22; vezi Evrei 11:17).

Capitolul XI

Pentru ospitalitatea și evlavia sa, Lot a ieșit din Sodoma nevătămat, în timp ce tot ținutul dimprejur a fost pedepsit cu foc și pucioasă: și astfel Domnul a arătat clar că nu-i părăsește pe cei ce se încred în El; ci îi supune chinurilor și execuției pe cei ce se îndepărtează de El (Gen. 19; cf. 2 Petru 2:6-7). Căci soția lui, care a ieșit cu el, fiindcă avea alte gânduri și nu era de acord cu el, a fost pusă ca un semn: s-a făcut un stâlp de sare și a rămas până în ziua de azi [18], pentru ca toți să știe că cei cu sufletul împotrivă și cei ce se îndoiesc de puterea lui Dumnezeu slujesc ca exemplu de judecată și un semn pentru toate generațiile.

Capitolul XII

Rahav, desfrânata, a fost salvată pentru credința și ospitalitatea ei. Când Iosua a trimis spioni la Ierihon, iar regele țării a aflat că veniseră să-i spioneze țara, a trimis oameni să-i prindă, pentru a-i prinde și a-i omorî. Dar ospitaliera Rahav, după ce i-a primit, i-a ascuns pe acoperișul casei sale, printre snopii de in. Și

când mesagerii regelui au venit la ea și i-au zis: „Au venit la tine niște oameni, spioni ai țării noastre; scoateți-i afară”, așa poruncește regele, atunci ea a răspuns: „Doi oameni, pe care îi căutați, au venit astăzi, dar au plecat repede și sunt pe drum; de aceea nu i-a arătat mesagerilor.” Și ea a zis oamenilor: „Știu cu adevărat că Domnul Dumnezeul vostru vă va da cetatea aceasta, căci frica și frica voastră au căzut peste cei ce locuiesc în ea. Acum, dar, după ce veți izbuti să o luați, cruțați-mă pe mine și casa tatălui meu.” Și ei i-au zis: „Se va face așa cum ne-ați spus.” „De îndată ce vei ști că venim, adună tot poporul tău sub acoperișul tău și vor fi mântuiți; dar oricine va fi găsit afară va pieri.” (Iosua 2; cf. Evrei 11:31) Și i-au dat un semn ca să atârne de casa ei un șnur stacojiu și astfel au arătat că toți cei ce cred și se încred în Dumnezeu vor fi răscumpărați prin sângele Domnului [19] . Vedeți voi, iubiților, în această femeie nu era numai credință, ci și proorocie [20] .

Capitolul XIII

Așadar, să fim smeriți, fraților, lăsând deoparte orice mândrie, aroganță, nebunie și mânie și să facem așa cum este scris. Căci Duhul Sfânt zice: „ **Înțeleptul să nu se laude cu înțelepciunea lui, nici cel puternic cu tăria lui, nici bogatul cu bogăția lui. Ci cine se laudă să se laude în Domnul, căutând pe El și făcând ce este drept și drept** ” (Ieremia 9:22-23). Să ne amintim în mod special de cuvintele Domnului Isus, pe care le-a rostit, învățând blândețea și îndelunga răbdare. El a spus așa: „ **Aveți milă, ca să căpătați milă; iertați, ca să vi se ierte; precum faceți, așa vi se va face; precum dați, așa vi se va da; precum judecați, așa vi se va judeca; precum îngăduiți, așa vi se va măsura; cu ce măsură măsurați, vi se va măsura** ” [21] . Prin această poruncă și prin aceste sugestii, să ne întărim să umblăm cu smerenie, ascultând de sfintele Lui porunci. Căci cuvântul sfânt spune: „ **La cine voi privi, dacă nu la cel blând și liniștit și la cel ce se cutremură de cuvintele Mele** ?” (Isaia 16:2).

Capitolul XIV

De aceea, fraților, este un lucru drept și sfânt să ascultăm de Dumnezeu mai degrabă decât să-i urmăm pe cei care, în aroganță și lăudăroșie, au devenit conducători ai unei invidii josnice. Căci nu vom suferi puțin rău, ci, dimpotrivă, vom fi expuși unui mare pericol dacă ne vom lăsa cu pripită pradă voinței acelor oameni care ne incită la discordie și răzvrătire, pentru a ne îndepărta de virtute. Să fim îngăduitori unii cu alții [22] , căci Cel ce ne-a creat este milostiv și bun; căci este scris: „ **Cei buni vor locui pământul și cei nevinovați vor rămâne în el, dar cei răi vor fi nimiciți din el** ” (Prov. 2:21-22). Și iarăși Scriptura spune: „ **Am văzut pe cel rău înălțându-se și înălțându-se ca cedrii Libanului; am trecut pe dincolo și iată că nu mai era; i-am căutat locul și nu l-am găsit.”**

„Păstrează nevinovăția și practică dreptatea, căci pe cel care face pacea îl așteaptă cu roade bune ” (Psalmul 37:35-37) [23] .

Capitolul XV

Să ne alăturăm, așadar, celor ce păzesc pacea cu evlavie, și nu celor ce cu fățărnicie doresc pacea; căci undeva se spune: „Acești oameni Mă cinstesc cu buzele lor, dar inima lor este departe de Mine” (Isaia 29:13; Marcu 7:6; Matei 15:8). Și în alt loc: „ **Cu buzele lor binecuvântau, dar cu inima lor blestemau** ” (Ps. 62:5). Și iarăși se spune: „Cu buzele lor L-au iubit și cu limba lor L-au mințit; dar inima lor nu a fost dreaptă cu El și nu au fost credincioși în legământul Lui” (Ps. 78:36-37). Buzele lingușitoare să tacă (Ps. 31:19), și Domnul să nimicească buzele lingușitoare și limba lăudăroasă - pe cei ce zic: „Mare va fi limba noastră, buzele noastre sunt cu noi!” Cine este Domnul nostru? Din cauza strâmtorării săracilor și a gemetelor celor nevoiași, acum Mă voi scula, zice Domnul; le voi aduce mântuire și voi lucra cu credincioșie cu ei. (Psalmul 11:4-6)

Capitolul XVI

Căci Hristos este al celor smeriți, nu al celor care se înalță deasupra turmei Sale. Sceptrul maiestății lui Dumnezeu, Domnul nostru Iisus Hristos, nu a venit în splendoare, fast și aroganță, deși ar fi putut, ci doar cu smerenie, așa cum a spus Duhul Sfânt despre El. Căci El zice: „Doamne, cine a crezut în vestea noastră? Și cui i s-a descoperit mâna Domnului? Am spus înaintea Lui că El este ca un copil mic, ca o rădăcină într-un pământ însetat, fără formă, nici slavă. Și L-am văzut și nu avea nici formă, nici frumusețe; ci înfățișarea Lui era dezonorată și disprețuită mai mult decât înfățișarea oamenilor; un om în vânătăi și durere, știind să îndure necazul; pentru că fața Lui era întoarsă , [24] batjocorit și disprețuit. El poartă păcatele noastre și suferă pentru noi: totuși noi L-am considerat pe drept supus suferinței, chinului și chinului. Dar El a fost rănit pentru fărădelegile noastre, a fost zdrobit pentru fărădelegile noastre: pedeapsa care ne-a adus pacea a fost asupra Lui [25]: prin rana Lui suntem vindecați. Toți am rătăcit ca niște oi, fiecare om s-a rătăcit pe calea lui; și Domnul L-a dat pentru fărădelegile noastre. Și când a fost zdrobit, nu Și-a deschis gura; ca o oaie dusă la tăiere și ca un miel mut înaintea celor ce-l tund, așa Nu-Și deschide El gura.” gura. Pentru că i smerirea i-a fost luată judecata [26] . Cine va vesti neamul lui, fiindcă viața lui a fost luată de pe pământ? Pentru nelegiuirile poporului Meu iese la moarte. De aceea voi avea milă de cel rău pentru mormântul lui și de cel bogat pentru moartea lui, pentru că n-a făcut nelegiuire și nu s-a găsit viclenie în gura lui. Și DOMNUL a binevoit să-l curățească de urgie: dacă dai o jertfă [27] pentru păcat, atunci sufletul tău va vedea o sămânță lungă. Și Domnul Îl va mântui de necazul sufletului Lui, ca să-I arate lumină și să-L formeze cu pricepere și să îndreptățească pe cel drept, care a slujit multora cu folos; și El le va purta

păcatele. De aceea El va domni peste mulți și va împărți prada celor puternici - pentru că sufletul Lui a fost dat la moarte și a fost numărat cu cei fărădelegi; și a șters păcatele multora și pentru nelegiuirile lor a fost dat" (Isaia 53:1 și următoarele) [28] spune: „ **Eu sunt un vierme și nu un om, Ocara oamenilor și disprețul oamenilor, Toți cei ce Mă văd își bat joc de Mine, vorbesc cu buzele lor și își clatină capul, zicând** : „ **El s-a încrezut în Domnul, El să-L izbăvească și să-L păzească, căci Își găsește plăcerea în El!** " (Ps. 22:7-9; Evr. 11:37). — Vedeți, iubiților, ce model ne-a fost dat: căci dacă Domnul S-a smerit astfel, atunci ce să facem noi, care prin El am venit sub jugul harului Său?

Capitolul XVII

Să-i imităm pe cei care rătăceau în piei de capră și de oaie, propovăduind despre venirea lui Hristos: ne referim la profeții Ilie, Elisei și Ezechiel, precum și la cei care au primit o mărturie minunată în Scripturi. Avraam a primit o mărturie mare și este numit prietenul lui Dumnezeu; dar, privind slava lui Dumnezeu, el spune cu smerenie: Sunt țărână și cenușă (Gen. 18:27). Mai departe, este scris despre Iov: Iov era drept și fără prihană, credincios și evlavios și se ferea de orice rău (Iov 1:1). Dar el, condamnându-se pe sine, a zis: nimeni nu este curat de întinăciune, chiar dacă viața lui ar fi de o zi (Iov 14:4-5). Moise este numit credincios în toată casa lui, iar Dumnezeu, prin slujba lui, a executat judecata asupra Egiptului prin torturi și execuții: dar el, astfel glorificat, nu s-a lăudat, ci când cuvântul divin a venit la el din rug, a zis: cine sunt eu, că mă trimiți? Sunt bâlbâit și am limba încordată (Ex. 3:11; 4:10). Și iarăși spune: Sunt abur din cazan [29] .

Capitolul XVIII

Ce vom spune despre David cel glorificat, despre care Dumnezeu a zis: „ **Am găsit un om după inima mea, pe David, fiul lui Iese; l-am uns cu o îndurare veșnică** " (Psalmul 89:21; Faptele Apostolilor 13:22)? Dar El îi spune și lui Dumnezeu: „Ai milă de mine, Dumnezeule, după marea Ta îndurare și după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegile mele! Cu atât mai mult, spală-mă de fărădelegile mele și curăță-mă de păcatul meu, căci îmi cunosc fărădelegile și păcatul meu este pururea înaintea mea. Împotriva Ta numai am păcătuit și am făcut rău înaintea Ta, ca să fii îndreptățit în cuvintele Tale și să biruiești când vei fi judecat. Căci în fărădelegi am fost zămislit și în păcate m-a zămislit mama mea. Tu ai iubit adevărul și mi-ai făcut cunoscute tainele înțelepciunii Tale. Curățește-mă cu isop și voi fi curat; spală-mă și voi fi mai alb decât zăpada. Înveselește-mi și fă-mi urechile și se vor veseli oasele mele zdrobite. Întoarce-Ți fața de la păcatele mele și șterge toate fărădelegile mele. Zidește în mine o inimă curată, Dumnezeule, și un duh nou și neprihănit în mine. Nu mă lepăda de la fața Ta și nu-mi lua Duhul Tău Cel Sfânt. Dă-mi înapoi bucuria mântuirii Tale și mă

întărește cu un duh stăpânit. Voi învăța pe păcătoși căile Tale, și cei răi se vor întoarce la Tine. Izbăvește-mă de vărsarea de sânge, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele! Limba mea va cânta dreptatea Ta. Deschide-mi buzele, Doamne, și gura mea va vesti lauda Ta. Dacă ai fi vrut o altă jertfă, aș fi adus-o; dar Tu nu-Ți plac arderile de tot. Jertfele lui Dumnezeu sunt un duh zdrobit; o inimă zdrobită și smerită Dumnezeu nu o disprețuiește. (Psalmul 51:3-19)

Capitolul XIX

Smerenia și supunerea ascultătoare a acestor oameni, care au primit o mărturie atât de glorioasă de la Însuși Dumnezeu, ne-au făcut mai buni nu numai pe noi {adică, creștinii}, ci și generațiile care au venit înaintea noastră, adică pe cei care au primit cuvintele Sale cu frică și sinceritate. Așadar, având înaintea noastră atâtea fapte mărețe și glorioase, să ne întoarcem la scopul lumii, arătat nouă de la început și, privind la Tatăl și Creatorul întregii lumi, să pătrundem în darurile Sale mărețe și minunate ale păcii și binefacerilor Sale. Să-L privim cu mintea și cu ochii sufletului, să privim la îndelunga răbdare a voii Sale și să ne gândim cât de blând este El cu toată creația Sa.

Capitolul XX

Cerurile, mișcându-se după porunca Lui, Îl ascultă în pace: atât ziua, cât și noaptea își îndeplinesc cursul hotărât, fără să se împiedice reciproc. Soarele și fețele stelelor, după porunca Lui, la unison, fără cea mai mică abatere, își străbat cărările hotărâte. Pământul roditor, prin voia Lui, produce hrană din belșug la timpuri hotărâte pentru oameni, animale și toate animalele care sunt pe el, fără a întârzia sau a schimba nimic din ceea ce a prescris El. Regiunile de nepătruns și de neînțeles ale abisului și ale lumii de dincolo sunt ținute de aceleași porunci. Marea nemărginită, adunată în mase mari de apă prin rânduiala Lui, nu trece dincolo de barierele puse pe ea, ci face așa cum a poruncit El. Căci El a zis: Până aici vei veni și valurile tale se vor sfărâma înăuntrul tău (Iov 37:11). Oceanul, de netrecut pentru oameni, și lumile de dincolo de el, sunt guvernate de aceleași porunci ale Domnului. Anotimpurile anului - primăvara, vara, toamna și iarna - se succed în pace. Anumite vânturi, fiecare la timpul său, își îndeplinesc slujba nestingherite. Izvoare nesecate, create pentru plăcere și sănătate, furnizează neîncetat oamenilor umezeala necesară vieții lor. În cele din urmă, cele mai mici animale conviețuiesc pașnic și armonios unele cu altele. Toate acestea au fost poruncite să fie în armonie și pace de către marele Creator și Stăpân al tuturor, Care face bine tuturor, și mai ales nouă, care ne-am refugiat în mila Lui prin Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia fie slava și mărirea în vecii vecilor. Amin.

Capitolul XXI

Luați seama, iubiților, ca nu cumva atâtea dintre binefacerile Sale să se transforme în osândă pentru noi toți, dacă noi, trăind vrednic de El, nu facem în unanimitate ceea ce este bine și plăcut Lui. Căci se spune undeva: Duhul Domnului este o lumină care cercetează tainele pântecelui (Prov. 20:27) [30] . Să socotim cât de aproape este El de noi și că niciunul dintre gândurile noastre sau sfaturile pe care le facem nu este ascuns de El. De aceea, nu trebuie să ne îndepărtăm de voia Lui: să ne împotrivim mai degrabă oamenilor nebuni și fără minte, care se înalță și se laudă cu pompa cuvintelor lor, decât lui Dumnezeu. Să-L cinstim pe Domnul Iisus Hristos, al cărui sânge S-a dat pentru noi, să-i cinstim pe conducătorii noștri, să-i respectăm pe prezbiteri, să-i creștem pe tineri în frica de Dumnezeu, să ne îndrumăm soțiile spre bunătate, pentru ca ele să se deosebească prin caracterul vrednic al castității, să-și arate înclinația curată spre blândețe, să descopere modestia limbii lor prin tăcere [31] , să-și arate dragostea nu după înclinații, ci egală cu toți cei ce se tem cu sfințenie de Dumnezeu. Copiii voștri să primească o educație creștină; Să învețe cât de puternică este smerenia înaintea lui Dumnezeu, ce înseamnă dragostea curată înaintea lui Dumnezeu, cât de frumoasă și mare este frica de Dumnezeu și mântuirea pentru toți cei ce umblă în ea cu o minte curată. Căci El este Cel ce cercetează gândurile și dorințele noastre: suflarea Lui este în noi și, când vrea, Îl ia.

Capitolul XXII

Toate acestea sunt confirmate de credința creștină [32] . Căci Însuși Hristos, prin Duhul Sfânt, ne cheamă astfel: Veniți, copii, ascultați-Mă, și vă voi învăța frica de Domnul. Cine este omul care dorește viața și iubește să vadă zile bune? Păzește-ți limba de rău și buzele tale, ca să nu rostești viclenie. Depărtează-te de rău și fă binele; caută pacea și urmărește-o. Ochii Domnului sunt peste cei drepți și urechile Lui sunt iținte la rugăciunea lor; dar fața Domnului este împotriva celor ce fac răul, ca să șteargă pomenirea lor de pe pământ. Cel drept a strigat, și Domnul l-a auzit și l-a izbăvit din toate necazurile lui. (Psalmul 34:11-18) Multe sunt biciuirile păcătosului, dar mila Lui îi înconjoară pe cei ce se nădăjduiesc în Domnul. (Psalmul 32:10)

Capitolul XXIII

Tatăl cel milostiv și binefăcător este milostiv față de cei ce se tem de El și El împarte de bunăvoie și cu bunăvoință darurile Sale celor ce se apropie de El cu o dispoziție curată. Așadar, să nu ne îndoim și să nu ne lăsăm sufletul să deznădăjduiască de darurile Sale minunate și slăvite: departe de noi ceea ce se spune în Scriptură, unde se spune: nefericiți sunt cei cu mintea împietrită, șovăielnici în suflet și care zic: aceasta am auzit pe vremea părinților noștri și iată că suntem bătrâni, dar așa ceva nu ni s-a întâmplat nouă [33] . Nebunilor!

Comparați-vă cu un pom, luați ca exemplu vița de vie: mai întâi pierde o frunză, apoi se formează un vlăstar, apoi o frunză, apoi o floare și după aceasta un strugure necopt și în cele din urmă un strugure copt. Vedeți cum în scurt timp rodul unui pom ajunge la maturitate. Curând, cu adevărat și pe neașteptate, se va împlini voia Domnului, după mărturia însăși a Scripturii: El va veni curând și nu va întârzia; și deodată va veni la templul Său Domnul și Sfântul, pe care Îl așteptați (Habacuc 2:3; Maleahi 3:1; Evrei 10:37).

Capitolul XXIV

Să ne gândim, iubiților, cum Domnul ne arată neîncetat învierea viitoare, din care L-a făcut pe Domnul Iisus Hristos pârgă, înviindu-L din morți. Să ne gândim, iubiților, la învierea care are loc în toate timpurile. Ziua și noaptea ne prezintă învierea: noaptea adoarme și ziua se răsare; ziua trece și noaptea vine [34] . Să ne gândim la roadele pământului, cum are loc semănatul grâului. Semănătorul a ieșit, le-a aruncat în pământ, iar semințele aruncate, care au căzut uscate și goale pe pământ, putrezesc: dar după această distrugere, marea putere a Proniei Domnului le învie și dintr-un singur grăunte cresc multe roade și aduce rod (1 Corinteni 15:35-38).

Capitolul XXV

Să privim la un semn extraordinar care se întâmplă în țările estice, adică în apropierea Arabiei. Există acolo o pasăre numită Phoenix [35] . Se naște o singură dată [36] și trăiește cinci sute de ani. Apropiindu-se de distrugerea sa mortală, își face un cuib din Liban, smirnă și alte mirodenii, în care, când i se împlinește vremea, intră și moare. Din corpul în putrefacție se naște un vierme, care, hrănindu-se cu umezeala animalului mort, zboară; apoi, ajungând la cetate, ia cuibul în care se află oasele strămoșului său și cu această povară își face drum din Arabia în Egipt, într-un oraș numit Heliopolis și, zburând în timpul zilei, în văzul tuturor, o așază pe altarul soarelui și astfel pleacă înapoi. Preoții examinează analele și descoperă că această pasăre a apărut după împlinirea a cinci sute de ani.

Capitolul XXVI

„Oare să socotim atunci că este mare și minunat dacă Creatorul tuturor lucrurilor i-ar învia pe cei care, în nădejdea bunei credințe, I-au slujit cu evlavie, când ne descoperă marile Sale făgăduințe chiar și prin intermediul unei păsări? Căci se spune undeva: Și mă vei ridica și Te voi lăuda (Ps. 28, 7). Și iarăși: Am adormit și am dormit, dar m-am sculat, căci Tu ești cu mine (Ps. 3, 6). Tot așa și Iov spune: Și vei ridica acest trup al meu, care îndură toate acestea (Înțelepc. 12, 12; 11, 22).”

Capitolul XXVII

În această nădejde, să ne lipim sufletele de Cel ce este credincios în făgăduințele Sale și drept în judecățile Sale. El, care ne-a poruncit să nu mințim, cu atât mai puțin va minți El Însuși; căci nimic nu este imposibil pentru Dumnezeu, ci doar să mințim. Așadar, să se aprindă în noi credința Lui și să socotim că toate lucrurile sunt aproape de El. Prin cuvântul măreției Sale, El a creat toate lucrurile și prin cuvânt le poate și nimici. „ **Cine Îi poate zice: De ce ai făcut una ca asta? Sau cine se poate împotrivi puterii tăriei Lui** ?” (Iov 19:25-26) [37] . Când vrea, El va face toate lucrurile și nimic din planul Lui nu va rămâne neîmplinit. Toate lucrurile sunt înaintea Lui și nimic nu este ascuns de sfatul Lui. „ **Dacă cerurile spun slava lui Dumnezeu, și întinderea vestește lucrarea mâinilor Lui: zi de zi spune cuvânt și noapte de noapte spune știre. Și nu este cuvânt sau vorbire al cărei sunet să nu se audă** ” (Psalmul 19:2-4).

Capitolul XXVIII

Dacă deci Dumnezeu vede și aude totul, să ne temem de El și să părăsim poftele noastre necurate pentru fapte rele, ca să fim protejați de mila Lui de judecățile viitoare. Căci unde poate cineva dintre noi să fugă de mâna Lui cea puternică? Ce lume îl va primi pe cel care a fugit de El? Căci Scriptura spune undeva: „ **Unde mă voi duce sau unde mă voi ascunde de fața Ta? Dacă mă voi sui la cer, Tu ești acolo; dacă mă voi duce până la marginile pământului, mâna Ta este acolo; dacă mă voi culca în adâncuri, Duhul Tău este acolo** ” (Psalmul 139:7-10). Așadar, unde s-ar putea retrage sau fugi cineva de Cel care îmbrățișează toate lucrurile?

Capitolul XXIX

Să ne apropiem, așadar, de El cu sfințenie sufletească, ridicând spre El mâini curate și neîntinate și iubindu-L pe Tatăl nostru blând și milostiv, Care ne-a ales ca moștenire a Sa; căci așa este scris: „ **Când a împărțit Cel Preaînalt neamurile, când a risipit pe fiii lui Adam, a pus hotarele popoarelor după numărul îngerilor lui Dumnezeu** [38] : **și poporul Său Iacov a devenit partea Domnului și Israel hotarul moștenirii Sale** ” (Deuteronom 38:8-9). Și în alt loc se spune: „ **Iată, Domnul Își alege un popor dintre neamuri, cum ia un om pârga ariei sale; și din acel popor va ieși Cel Preasfânt** .” [39]

Capitolul XXX

Așadar, fiind partea Celui Sfânt, să facem tot ce se întinde pe sfințenie, ferindu-ne de clemență, de legăturile necurate și josnice, de beție, de patima inovațiilor,

de poftele josnice, de adulterul spurcat și de mândria josnică. Căci se spune: Dumnezeu stă împotriva celor mândri, dar dă har celor smeriți (Prov. 41:34; Iacov 4:6; 1 Petru 5:5). Așadar, să ne alăturăm celor cărora le-a fost dat har de la Dumnezeu. Să ne îmbrăcăm în unanimitate, să fim smeriți, cumpătați, departe de orice clemență și vorbire de rău, îndreptățindu-ne prin fapte, nu prin vorbe. Căci se spune: Cine vorbește mult trebuie să asculte și la rândul său; sau cine vorbește mult se crede drept? Fericit este cel născut din femeie și care nu trăiește mult. Nu vorbi mult (Iov 11:2-3), lauda noastră să fie la Dumnezeu și nu de la noi înșine; Dumnezeu urăște pe cei ce se laudă singuri. Mărturia bunei noastre purtări să fie dată de alții, așa cum a fost dată părinților noștri drepți. Insolența, aroganța și obraznicia sunt caracteristice celor blestemați de Dumnezeu; moderația, smerenia și blândețea sunt caracteristice celor binecuvântați de Dumnezeu.

Capitolul XXXI

Să căutăm, așadar, binecuvântarea Lui și să vedem ce căi duc la binecuvântare. Să ne amintim ce a fost de la început. Pentru ce a fost binecuvântat tatăl nostru Avraam? Nu pentru că a făcut dreptate și adevăr în credința sa? Isaac, cu încredere și cunoaștere a viitorului [40], s-a transformat de bunăvoie într-o jertfă. Iacov și-a părăsit cu smerenie pământul pentru fratele său, s-a dus la Laban și a slujit; și cele douăsprezece semințiii [41] ale lui Israel i-au fost date.

Capitolul XXXII

Dacă cineva examinează totul în detaliu, va recunoaște măreția darurilor date de Dumnezeu. Din Iacov provin toți preoții și leviții care slujesc la altarul lui Dumnezeu. Din el vine Domnul Isus după trup; din el vin regi, conducători, conducători în Iuda; și restul semințiilor Sale nu într-o slavă mică, așa cum a făgăduit Dumnezeu: „ **Sămânța ta va fi ca stelele cerului”** (Geneza 22:17; 28:4). Și toți au fost glorificați și înălțați nu prin ei înșiși, nici prin faptele lor, nici prin dreptatea faptelor pe care le-au săvârșit, ci prin voia lui Dumnezeu. Tot așa și noi, fiind chemați după voia Lui, în Hristos Isus, suntem socotiți neprihăniți nu prin noi înșine, nici prin înțelepciunea noastră, nici prin priceperea noastră, nici prin evlavia noastră, nici prin faptele făcute de noi în sfințenia inimii, ci prin credința prin care Dumnezeu Atotputernicul a socotit pe toți neprihăniți de la început. A Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

Capitolul XXXIII

Ce să facem atunci, fraților? Să părăsim virtutea și dragostea? Nicidecum, Doamne ferește să ni se întâmple asta; dimpotrivă, să ne grăbim cu toată osteneala și gata să facem orice faptă bună. Căci Însuși Creatorul și Stăpânul

tuturor lucrurilor se bucură de lucrările Sale. El a întemeiat cerurile prin puterea Sa cea mai sublimă și le-a împodobit cu înțelepciunea Sa neînțeleasă; El a despărțit pământul de apele din jur și l-a întemeiat pe temelia solidă a voinței Sale și, prin autoritatea Sa, a poruncit făpturilor vii să meargă pe el. De asemenea, El a creat marea și făpturile vii din ea și le-a ocrotit prin puterea Sa. Pe lângă toate acestea, El a format cu mâini sfinte și curate o ființă preamărită și inteligibilă, omul, semnul chipului Său. Căci așa spune Dumnezeu: „ **Să facem om după chipul și asemănarea Noastră". „Și Dumnezeu a făcut pe om, parte bărbătească și parte femeiască i-a făcut** " (Geneza 1:26-27). După ce a făcut toate acestea, i-a aprobat și i-a binecuvântat, zicând: „Creșteți și înmulțiți-vă!". De asemenea, aflăm că toți cei drepți erau împodobiți cu fapte bune; iar Domnul Însuși [42] se bucura, împodobindu-se cu fapte. Având un astfel de exemplu, să nu fim leneși în a urma voia Lui și cu toată puterea noastră să facem lucrarea dreptății.

Capitolul XXXIV

Un lucrător bun își primește cu îndrăzneală pâinea pentru munca sa; dar omul leneș și nepăsător nici nu îndrăznește să se uite la cel care i-a dat de lucru. Și trebuie să fim plini de râvnă în facerea de bine, căci totul este de la El [43] . Căci Scriptura ne spune mai dinainte: **„Iată Domnul, și plata Lui este înaintea Lui, ca să dea fiecăruia după lucrarea lui** " (Isaia 40:10; 62:11; Apocalipsa 22:12). Astfel, El ne îndeamnă să ne întoarcem la El din toată inima noastră și să nu fim nepăsători și neglijenți în nicio lucrare bună; în El să fie lauda și nădejdea noastră; să ne supunem voinței Lui. Să ne gândim la toată mulțimea îngerilor Săi, cum ei, stând înaintea Lui, împlinesc voia Lui. Căci Scriptura spune: „ **De zece mii de ori zece mii stăteau înaintea Lui și mii de mii Îi slujeau** (Daniel 7:10) **și strigau: Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul oștirilor! Toată făptura este plină de slava Lui** " (Isaia 6:3). Așadar, într-o adunare cu aceeași gândire, cu un singur duh, ca dintr-o singură gură, să strigăm neîncetat către El, ca să ne putem face părtași la făgăduințele Sale mari și glorioase. Căci Scriptura spune: „Ochiul n-a văzut, urechea n-a auzit și la inima omului n-a scăpat, lucrurile pe care El le-a pregătit pentru cei ce se încred în El [44]" .

Capitolul XXXV

Cât de binecuvântate și minunate sunt darurile lui Dumnezeu, iubiților! Viața în nemurire, strălucirea în dreptate, adevărul în libertate, credința în nădejde, stăpânirea de sine în sfințenie: toate acestea sunt accesibile înțelegerii noastre. Ce daruri sunt încă pregătite pentru cei care așteaptă? Creatorul și Tatăl veacurilor, Cel Atotsfânt, El Însuși cunoaște măreția și frumusețea lor. Să facem, așadar, toate eforturile pentru a fi printre cei care se încred în El, pentru a ne împărtăși cu darurile făgăduite. Cum se va întâmpla aceasta, iubiților? Dacă

mintea noastră este întărită în credința în Dumnezeu; dacă căutăm ceea ce este plăcut și acceptabil Lui; dacă facem ceea ce este conform voinței Sale sfinte și umblăm pe calea adevărului, după ce am lepădat de la noi înșine orice nedreptate și fărădelege, lăcomie, ceartă, răutate și înșelăciune, calomnie și vorbe de rău, impietate, mândrie și grandoare, deșertăciune și neospitaliere. Căci cei ce fac aceste lucruri sunt urâți de Dumnezeu, și nu numai cei ce le fac, ci și cei ce le aprobă. Scriptura spune: „ **Păcătosului, Dumnezeu i-a zis: «De ce vesti poruncile Mele și iei legământul Meu cu gura ta, dar ai urât învățătura și ai respins cuvintele Mele? Dacă ai văzut un hoț, ai fugit cu el și te-ai înțeles cu un adulter. Buzele tale au fost pline de răutate și limba ta a urzit vicleșuguri. Când ai stat la judecată, ai defăimat pe fratele tău și ai uneltit împotriva fiului mamei tale. Ai făcut aceste lucruri, iar Eu am tăcut; tu, răulule, ai crezut că voi fi ca tine. Dar Eu te voi certa și te voi pune înaintea feței tale. Înțelege aceste lucruri, tu, care uiți de Dumnezeu, ca să nu fii răpit ca de un leu** [45] și **să nu fie nimeni care să te izbăvească. Jertfa de laudă Mă va proslăvi; și acolo este calea pe care Îi voi arăta mântuirea lui Dumnezeu.»”** (Psalmul 50:16-23)

Capitolul XXXVI

Aceasta este calea, iubiților, prin care ne dobândim mântuirea, Isus Hristos, Marele Preot [46] al ofrandelor noastre, avocatul și ajutorul în slăbiciunea noastră. Prin El privim spre înălțimile cerurilor; prin El, ca într-o oglindă, vedem fața curată și preastrălucitoare a lui Dumnezeu; prin El se deschid ochii inimilor noastre; prin El mințile noastre neînțelepte și întunecate sunt trezite la lumina Sa minunată; prin El a voit Domnul să gustăm cunoașterea nemuritoare. El, fiind strălucirea măreției Sale, este cu atât mai bun decât îngerii, cu cât a moștenit un nume mai înalt decât al lor (Evrei 1:3-4). Căci așa este scris: „ **El face pe îngerii Săi duhuri și pe slujitorii Săi flacără de foc** ” (Psalmul 104:4; Evrei 1:7). Domnul a vorbit despre Fiul Său: „ **Tu ești Fiul Meu; astăzi Te-am născut. Cere-Mă și-Ți voi da neamurile de moștenire și marginile pământului de stăpânire** ” (Psalmul 2:7-8; Evrei 1:5). Și El Îi mai spune: „ **Șezi la dreapta Mea, până voi pune pe vrăjmașii Tăi așternut al picioarelor Tale** ” (Psalmul 110:1; Evrei 1:13). Cine sunt vrăjmașii? Cei răi, cei care se împotrivesc voinței lui Dumnezeu.

Capitolul XXXVII

Așadar, fraților! să luptăm cu toată puterea noastră sub sfintele Sale porunci. Să ni-i imaginăm pe cei care luptă sub comanda conducătorilor noștri; cât de ordonat, cât de zelos, cât de supus execută ordinele. Nu toți sunt eparhi [47] , nu toți sunt comandanți de mii, sau comandanți de sute, sau comandanți de cincizeci și așa mai departe, ci fiecare în rangul său execută ordinele regelui și

ale comandanților. Nici cel mare fără cel mic, nici cel mic fără cel mare nu pot exista. Toți sunt, cum ar spune, legați între ei, iar aceasta aduce beneficii. Să luăm corpul nostru: capul fără picioare nu înseamnă nimic, la fel și picioarele fără cap, iar cele mai mici mădulare ale corpului nostru sunt necesare și utile pentru întregul corp; toate sunt de acord și, prin subordonare ordonată, slujesc la sănătatea întregului corp.

Capitolul XXXVIII

Așadar, tot trupul nostru să fie sănătos în Isus Hristos și fiecare să fie supus aproapelui său, după gradul în care a fost pus prin darul Lui. Cel puternic să nu disprețuiască pe cel slab, iar cel slab să nu cinstească pe cel puternic; bogatul să dea săracilor, iar săracul să mulțumească lui Dumnezeu că i-a dat, prin care sărăcia lui poate fi împlinită. Înțeleptul să nu -și arate înțelepciunea în cuvinte, ci în fapte bune. Cel smerit să nu mărturisească pentru sine, ci altul să mărturisească pentru tine. Cel curat în trup să nu se înalțe pe sine, știind că este altul care îi dă stăpânire de sine. Să ne uităm, fraților, din ce ființă am ieșit și în ce stare am intrat în lume, ca din mormânt și întuneric. Creatorul și Creatorul nostru ne-a adus în lumea Sa, pregătindu-ne binecuvântările Sale înainte de nașterea noastră. Așadar, având totul de la El, trebuie să-I mulțumim pentru toate. Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

Capitolul XXXIX

Cei nebuni, cei fără minte, cei proști și ignoranți râd și ne bat joc de aceasta, dorind să se înalțe în propriile lor gânduri. Dar ce poate face un muritor sau ce putere are unul născut din pământ? Căci este scris: „ **Nu era nicio formă înaintea ochilor mei, ci auzeam doar un glas slab și un glas. Ce se va întâmpla atunci? Va fi omul curat înaintea Domnului sau fără prihană în faptele lui, fiindcă nu se încrede în slujitorii săi, ci găsește vină pe îngerii săi?”** (Iov 4:16-18)? **Cerurile sunt necurate înaintea Lui** (Iov 15:15); **cu atât mai puțin cei ce locuiesc în temple muritoare, din care noi înșine suntem făcuți din același lut. Ca și cum i-ar fi mâncat o molie și de dimineața până seara nu mai sunt; pentru că nu se pot ajuta singuri, pier. El a suflat peste ei și au pierit, pentru că n-au înțelepciune.** (Iov 4:19-21) **Strigă, dar, dacă te va asculta cineva sau dacă vei vedea pe vreunul dintre sfinții îngeri. Mânia nimicește pe nebun și râvna ucide pe nebun. Am văzut nebuni prinzând rădăcini, dar îndată locuința lor este nimicită. Fiii lor să fie departe de mântuire și să fie disprețuiți la ușa celui mai mic și nu va fi nimeni care să-i mântuiască. Căci ceea ce au adunat, „Cei drepți vor mânca, dar ei nu vor fi izbăviți de rele** ” (Iov 5:1-5).

Capitolul XL

Fiind convinși de aceasta și pătrunzând în adâncurile cunoașterii divine, trebuie să facem în ordine tot ceea ce Domnul a poruncit să se facă la anumite momente. El a poruncit ca jertfele și actele sacre să nu fie săvârșite la întâmplare și fără rânduială, ci la anumite timpuri și ore. De asemenea, unde și de către cine trebuie să se facă aceste lucruri, El Însuși a stabilit prin cea mai înaltă plăcere a Sa, ca totul să fie făcut sfânt și acceptabil și plăcut voinței Sale. De aceea, cei care își aduc jertfele la timpuri hotărâte sunt plăcuți Lui și binecuvântați; căci, urmând poruncile Domnului, ei nu păcătuiesc. Marele preot are slujba sa dată, preoților le este rânduită lucrarea lor [50] , iar leviților le sunt încredințate slujbele lor; laicul este legat de hotărârile poporului.

Capitolul XLI

Fiecare dintre voi, fraților, mulțumiți-I lui Dumnezeu pentru propria poziție, păstrând o conștiință bună și fără să încalce cu evlavie regula prescrisă a slujbei voastre. Nu peste tot, fraților, se aduc încontinuu jertfe, jurăminte, jertfe pentru păcat și jertfe pentru vină, ci numai în Ierusalim, și acolo nu se aduce jertfa în orice loc, ci înaintea templului, pe altar, după ce jertfa a fost inspectată de marele preot și de slujitorii menționați mai sus. Cei care fac ceva împotriva voinței Sale sunt pedepsiți cu moartea. Vedeți, fraților, cu cât ni s-a dat mai multă cunoaștere [51] , cu atât mai mare este pericolul la care suntem supuși.

Capitolul XLII

Apostolii au fost trimiși să ne predice Evanghelia de la Domnul Isus Hristos, Isus Hristos de la Dumnezeu. Hristos a fost trimis de la Dumnezeu, iar apostolii de la Hristos; amândoi erau în rânduială prin voia lui Dumnezeu. Așadar, primind porunca, apostolii, pe deplin convinși prin învierea Domnului nostru Isus Hristos și întăriți în credință prin cuvântul lui Dumnezeu, cu plinătatea Duhului Sfânt, au plecat să predice Împărăția lui Dumnezeu care va veni. Predicând în diferite țări și orașe, i-au hirotonit pe întâii născuți dintre credincioși, după încercări spirituale, să fie episcopi [52] și diaconi pentru viitorii credincioși. Și aceasta nu este o instituție nouă; cu multe secole înainte s-a scris despre episcopi și diaconi. Așa spune Scriptura: „Voi pune episcopi lor în dreptate și diaconi în credință” (Isaia 60:17) [53] .

Capitolul XLIII

Și de ce este de mirare dacă cei cărora Dumnezeu le-a încredințat această lucrare în Hristos, i-au numit pe slujitorii menționați mai sus? Fericitul Moise, „ **slujitorul încredințat în toată casa lui Dumnezeu** ” (Evrei 3:2, 5; Numeri 12:17), a expus tot ce i-a fost poruncit în cărțile sfinte; iar ceilalți profeți l-au urmat, confirmând poruncile sale prin mărturia lor. Când s-a iscat o ceartă cu

privire la preoție, iar semințiile lui Israel nu se înțelegeau cu privire la care dintre ele să fie împodobită cu acest nume glorios [54] , atunci Moise a poruncit celor doisprezece căpetenii ale semințiilor să-i aducă toiegele pe care era scris numele fiecărei seminții; și luându-le, le-a legat, le-a pecetluit cu inelele căpeteniilor semințiilor și le-a pus în cortul mărturiei, la masa Domnului. Și după ce a închis cortul, a pecetluit încuietorile, precum și toiegele și le-a zis: „Fraților, omul căruia i se va înmuguri toiagul seminției, Dumnezeu l-a ales să fie preot și să-l slujească." A doua zi dimineață, a chemat tot Israelul, șase sute de mii de bărbați, a arătat căpeteniilor semințiilor pecețile lor, a deschis cortul întâlnirii și a scos toiagul. Și s-a dovedit că toiagul lui Aaron nu numai că a înmugurit, ci a și avut rod. Credeți voi, iubiților, că Moise nu știa mai dinainte că se va întâmpla acest lucru? Desigur că știa, dar a făcut aceasta pentru ca să nu fie nicio răzvrătire în Israel, spre proslăvirea numelui „adevăratului și singurului Dumnezeu" (Ioan 17:3). A Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

Capitolul XLIV

Și apostolii noștri știau prin Domnul nostru Iisus Hristos că va fi discordie cu privire la demnitatea episcopilor [55] . Tocmai din acest motiv, primind o prestiință desăvârșită, i-au numit pe slujitorii mai sus menționați [56] , apoi au adăugat o lege [57] ca atunci când aceștia ar adormi, alți oameni încercați să le ia slujirea. De aceea, considerăm că este nedrept să lipsim de slujire pe cei care au fost numiți de apostoli înșiși sau după ei de alți oameni venerabili [58] , cu consimțământul întregii Biserici [59] , și care au slujit turma lui Hristos fără prihană, smerenie, blândețe și fără prihană, și mai mult timp au primit aprobarea tuturor. Și nu va fi un păcat mic pentru noi dacă îi vom lipsi de episcopat [60]pe cei care aduc daruri fără prihană și sfânte

Capitolul XLV

Voi, fraților, sunteți certăreți și plini de râvnă pentru lucruri care nu au nicio legătură cu mântuirea. Căutați în Scripturi, aceste cuvinte adevărate ale Duhului Sfânt. Observați că nu este scris nimic nedrept sau pervers în ele. Nu veți găsi ca oamenii drepți să fi fost doborâți de oamenii sfinți. Drepții au fost persecutați, dar de cei răi; au fost închiși, dar de cei răi; au fost uciși cu pietre de cei răi; au fost uciși de cei răi, duși de invidie criminală. Toate aceste suferințe le-au îndurat cu slavă. Căci ce vom zice, fraților? A fost aruncat Daniel în groapa cu lei de oameni care se temeau de Dumnezeu (Daniel 6:16)? Au fost aruncați Anania, Azaria și Misael în cuptorul aprins de cei care onoraseră slujba nobilă și gloriosă a Celui Preaînalt (Daniel 3:20)? În niciun caz. Cine a făcut aceasta? Oameni vicioși, plini de tot răul, au ajuns la o asemenea frenezie încât i-au supus chinurilor pe cei ce slujeau lui Dumnezeu cu voință sfântă și fără prihană: nu știau că Cel Preaînalt este Mijlocitorul și ocrotitorul celor ce cu conștiință curată

cinstesc numele Său atotdesăvârșit. A Lui fie slava în vecii vecilor. Amin. Dar ei, răbdând în nădejde, au moștenit slavă și cinste și au fost înălțați de Dumnezeu și s-au făcut vrednici de iubire în pomenirea lor în vecii vecilor. Amin.

Capitolul XLVI

Astfel de exemple, fraților, ar trebui să imităm. Căci este scris: „Lipiți-vă de sfinți, căci cei ce se lipesc de ei vor fi sfințiți ”.[61] Și iarăși în alt loc se spune: „Cu cel fără prihană vei fi fără prihană și cu cei aleși vei fi ales, dar cu cel stricat vei fi stricat” (Psalmul 18:26-27). Să ne alăturăm, așadar, celor nevinovați și drepți, căci ei sunt aleșii lui Dumnezeu. De ce aveți certuri, mânie de discordie, dezbinări, război? Nu este noi un singur Dumnezeu și un singur Hristos? Nu este oare un singur Duh al harului turnat peste noi și o singură chemare în Hristos? De ce sfâșiem și sfâșiem mădularele lui Hristos și ne ridicăm împotriva propriului nostru trup și devenim atât de nebuni încât uităm că suntem mădulare unii altora? Aduceți-vă aminte de cuvintele lui Isus, Domnul nostru, care a spus: „Vai de omul acela! Mai bine ar fi fost pentru el să nu se fi născut, decât să strice pe unul dintre aleșii Mei: «Mai bine ar fi fost pentru el să fie atârnat pe o piatră de moară și aruncat în mare, decât să smintească pe unul dintre micuții Mei»” [62] . Dezbinarea voastră a corupt pe mulți, a aruncat pe mulți în deznădejde, pe mulți în îndoială și pe noi toți în întristare; și confuzia voastră încă continuă.

Capitolul XLVII

Luați scrisoarea fericitului Apostol Pavel [63] . Ce v-a scris el mai întâi la începutul propovăduirii Evangheliei? Cu adevărat, v-a scris prin inspirație atât despre sine, cât și despre Chifa și Apollo, pentru că încă atunci s-a ivit între voi o dezbinare în diferite tabere. Dar acea dezbinare v-a expus atunci la păcatul cel mai mic; căci v-ați înclinat de partea apostolilor glorificați și de partea omului aprobat de ei. Dar acum, gândiți-vă ce fel de oameni v-au corupt și au slăbit frumusețea faimoasei voastre iubiri frățești. Se aude un lucru rușinos, iubiților, și extrem de rușinos și nevrednic de o viață creștină: cea mai solidă și veche biserică din Corint, din cauza unuia sau a doi oameni, s-a răzvrătit împotriva bătrânilor. Și acest zvon a ajuns nu numai la noi, ci și chiar la vrăjmașii noștri [64] , încât, prin nebunia voastră, numele Domnului este supus profanării și pericolul este pregătit pentru voi înșivă.

Capitolul XLVIII

Să punem capăt, așadar, cât mai repede posibil la aceasta și să ne aruncăm la pământ înaintea Domnului și să-L implorăm cu lacrimi ca, având milă, să se împace cu noi și să restabilească în noi viața frumoasă și curată de odinioară, plină de dragoste frățească. Acestea sunt porțile dreptății, deschise către viață,

după cum este scris: „ **Deschideți-mi porțile dreptății! Voi intra împreună cu voi și voi lăuda pe Domnul. Acestea sunt porțile Domnului; cei drepți vor intra pe ele** ” (Psalmul 118:19-20). Dintre multele porți deschise, porțile dreptății sunt porțile lui Hristos și fericiți sunt cei care intră pe ele și își îndreaptă calea în sfințenie și dreptate, făcând totul fără indignare. Dacă cineva este statornic în credință sau este capabil să ofere cea mai înaltă cunoștință sau este înțelept în discutarea discursurilor sau este curat în faptele sale, cu cât ar trebui să se smerească mai mult, cu atât ar trebui să pară mai mare și să caute binele comun, nu binele său.

Capitolul XLIX

Cine are dragoste în Hristos trebuie să păzească poruncile lui Hristos. Cine poate explica legătura dragostei lui Dumnezeu? Cine poate exprima așa cum se cuvine măreția bunătății Sale? Înălțimea la care poate fi înălțată dragostea este de negrăit. Dragostea ne unește cu Dumnezeu; dragostea acoperă o mulțime de păcate (1 Petru 4:8; 1 Corinteni 13:4 și următoarele; Iacov 5:2), dragostea acceptă toate lucrurile, le suportă cu mărinimie. Nu este nimic josnic, nimic trufaș în dragoste, dragostea nu îngăduie dezbinare, dragostea nu stârnește răzvrătire, dragostea face totul în armonie, prin dragoste toți aleșii lui Dumnezeu au ajuns la desăvârșire, fără dragoste nu este nimic plăcut lui Dumnezeu. Prin dragoste ne-a primit Domnul; prin dragostea pe care Iisus Hristos, Domnul nostru, a avut-o pentru noi, după voia lui Dumnezeu, Și-a dat sângele pentru noi, trupul pentru trupul nostru și sufletul pentru sufletele noastre.

Capitolul L

Vedeți, iubiților, cât de mare și minunată este dragostea și desăvârșirea ei este de nedescris. Cine o poate avea, dacă Dumnezeu Însuși nu se învrednicește să o aibă? Să cerem și să implorăm, deci, mila Lui, ca să putem trăi în dragoste fără prihană, fără dezbinare omenească. Toate generațiile, de la Adam până în ziua aceasta, au trecut; dar cei care au fost desăvârșiți în dragoste prin harul lui Dumnezeu sunt în locul celor evlavioși: ei vor fi descoperiți la venirea Împărăției lui Hristos. Căci este scris: „Intră puțin în Templu, până va trece mânia și indignarea Mea; și Îmi voi aduce aminte de ziua cea bună și vă voi scoale din mormintele voastre” (Isaia 26:20; Ezechiel 37:12-13). Fericiți suntem, iubiților, dacă împlinim poruncile lui Dumnezeu în unitatea dragostei, pentru ca prin dragoste să ni se ierte păcatele. Căci este scris: „ **Ferice de cei ale căror fărădelegi sunt iertate și ale căror păcate sunt acoperite. Fericit de omul căruia Domnul nu-i ține socoteală nelegiuirea și în a cărui gură nu este viclenie!** ” (Psalmul 32:1, 2). Această promisiune de binecuvântare se aplică celor aleși de Dumnezeu prin Isus Hristos, Domnul nostru. A Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

Capitolul LI

Așadar, în orice păcat am săvârșit prin orice calomnie a vrăjmașului, trebuie să cerem iertare. Iar cei care au fost conducătorii răzvrătirii și ai discordiei trebuie să aibă în minte nădejdea generală. Căci cei care își duc viața cu frică și iubire se expun mai degrabă necazurilor decât să-și expună aproapele lor și mai degrabă acceptă condamnarea asupra lor decât asupra acordului bun și sfânt care ne-a fost dat. Și este mai bine ca omul să-și mărturisească păcatele decât să-și împietrească inima, așa cum a fost împietrită inima celor care s-au răzvrătit împotriva robului lui Dumnezeu Moise: judecata lor a fost evident executată, căci s-au coborât de vii în iad și moartea i-a înghițit (Numeri 16). Faraon, armata lui, toți conducătorii egipteni, carele și călăreții lor s-au înecat în Marea Roșie și au pierit fără alt motiv (Exod 14), decât pentru că inimile lor nechibzuite s-au împietrit după atâtea semne și minuni săvârșite în țara Egiptului prin robul lui Dumnezeu Moise.

Capitolul LII

Fraților! Domnul nu avea nevoie de nimic și nu cere nimic de la nimeni decât mărturisirea Lui. Căci alesul David spune: „ **Mărturisesc Domnului, și aceasta Îi va fi mai plăcut decât un vițel căruia îi cresc coarne și copite. Să vadă săracii lucrul acesta și să se bucure** ” (Psalmul 69:31-33). Și iarăși El spune: „ **Aduceți lui Dumnezeu o jertfă de laudă și îndreptați-vă rugăciunile către Celui Preaînalt. Chemați-Mă în ziua necazului vostru și Eu vă voi izbăvi, și Mă veți slăvi** ” (Psalmul 50:14-15). **Căci jertfele lui Dumnezeu sunt un duh zdrobit** ” (Psalmul 51:19).

Capitolul LIII

Voi știți, iubiților, și cunoașteți bine Sfintele Scripturi și înțelegeți cuvintele lui Dumnezeu. De aceea, aduceți-vă aminte: când Moise s-a suit pe munte și a petrecut patruzeci de zile și patruzeci de nopți în post și umilință, atunci Domnul i-a zis: „Moise, Moise, coboară-te repede de aici, căci poporul tău, pe care l-ai scos din țara Egiptului, a săvârșit o nelegiuire; s-au abătut repede de la calea pe care le-ai poruncit-o și au făcut alianță. Și Domnul i-a zis: „Ți-am vorbit o dată și de două ori, zicând: Am văzut poporul acesta și iată că este un popor încăpățânat; să-l nimicesc și să-i șterg numele de sub ceruri și să te fac un neam mare și minunat și mai numeros decât aceștia.” Dar Moise a zis: „Nu, Doamne, iartă păcatul acestui popor și altfel șterge-mă din cartea celor vii!” (Exod 32:7 și următoarele). O, mare iubire! O, perfecțiune incomparabilă! Slujitorul vorbește cu îndrăzneală Domnului, cere iertare pentru popor; altfel vrea să fie distrus odată cu ei.

Capitolul LIV

Așadar, oricine dintre voi este nobil, oricine este bun la suflet, oricine este plin de dragoste, să spună: Dacă din cauza mea este răzvrătire, discordie și dezbinare, mă voi duce, mă voi duce oriunde voiți și voi face tot ce poruncește poporul, dacă turma lui Hristos va fi în pace cu bătrânii numiți. Oricine face aceasta își va câștiga mare slavă în Domnul și fiecare loc îl va primi: căci „al **Domnului este pământul și plinirea lui** ” (Ps. 24, 1). Așa au făcut și vor face toți cei ce duc o viață dumnezeiască vrednică de laudă.

Capitolul LV

Dar să prezentăm exemple păgâne. Mulți regi și conducători în timpul ciumei, la sugestia oracolului, s-au dat morții pentru a-și salva cetățenii cu sângele lor. Mulți s-au retras din cetățile lor pentru a opri răzvrătirea din ele. Și știm despre mulți dintre ai noștri care s-au dat în lanțuri pentru a-i elibera pe alții. Mulți s-au dat în robie și, luând un preț pentru ei înșiși, i-au hrănit pe alții. Multe femei, întărite de harul lui Dumnezeu, au făcut multe fapte curajoase. Fericita Iudita, în timpul asediului cetății, a cerut permisiunea bătrânilor să meargă în tabăra străinilor. Și s-a dus, expunându-se pericolului din dragoste pentru patria sa și pentru poporul asediat, iar Domnul l-a dat pe Olofern în mâinile unei femei (Iudita 8:30). Estera, desăvârșită în credință, s-a expus la un pericol nu mai mic pentru a izbăvi cele douăsprezece seminții ale lui Israel de la distrugerea iminentă. În post și smerenie, ea L-a rugat pe Domnul atotvăzător, Dumnezeul veacurilor, Care, văzând smerenia sufletului ei, a izbăvit poporul pentru al cărui folos se expuse pericolului.

Capitolul LVI

Să ne rugăm și pentru cei ce sunt în păcat, ca să li se dăruiască blândețe și smerenie, ca să asculte nu de noi, ci de voia lui Dumnezeu. Căci în felul acesta pomenirea lor milostivă înaintea lui Dumnezeu și a sfinților va fi roditoare și desăvârșită pentru ei [65] . Să primim pedeapsa de care nimeni nu ar trebui să se mânie, iubiților! Îndemnul reciproc pe care ni-l dăm unii altora este bun și foarte folositor, căci ne lipește de voia lui Dumnezeu. Căci așa spune Cuvântul Sfânt: **„Domnul m-a pedepsit aspru, dar nu m-a dat la moarte; căci pe cine iubește Domnul pedepsește și pe orice fiu pe care îl primește** (Ps. 118:48; Prov. 3:12; Evr. 12:6). **Cel drept mă va pedepsi cu milă și mă va mustra; „Să nu-mi ungă untdelemnul păcătosului capul** ” (Psalmul 141:5) [66] . Și iarăși zice: „ **Ferice de omul pe care l-a mustrat Domnul și nu te întoarce de la mustrarea Celui Atotputernic; Căci El creează necazuri și iarăși întărește; El lovește și mâinile Lui vindecă. De șase ori te va izbăvi El din necazuri, dar a șaptea dată niciun rău nu te va atinge. În foamete te va izbăvi de**

moarte, în război te va izbăvi din mâna fierului; te va păzi de biciul limbii și nu te vei teme de relele care vor veni. Vei râde de cei nedrepți și fără de lege și nu te vei teme de fiarele sălbatice, căci fiarele sălbatice vor avea pace cu tine. Atunci vei ști că casa ta se va bucura de pace și nu va duce lipsă de loc pentru cortul tău. Vei ști, de asemenea, că sămânța ta va fi numeroasă și copiii tăi vor fi ca o varietate de ierburi de pe câmp. „Dar te vei coborî în Locuința Morților ca grâul copt când este secerat la vremea potrivită sau ca o grămadă de arii când este dărâmată la vremea potrivită ” (Iov 5:17-26). Vedeți, iubiților, că cei pedepsiți de Domnul sunt sub ocrotirea Lui, căci, ca un Dumnezeu bun, El pedepsește pentru ca noi să ne putem înțelege prin sfânta Lui pedeapsă.

Capitolul LVII

Așadar, voi, care ați început răzvrătirea, supuneți-vă bătrânilor [67] și primiți îndrumare spre pocăință, plecând genunchii inimilor voastre. Învățați supunerea, lăsând deoparte insolența deșartă și trufașă a limbii. Căci este mai bine pentru voi să fiți mici și respectați în turma lui Hristos, decât să păreți peste măsură de înalți și să vă pierdeți nădejdea în El. Căci așa vorbește Înțelepciunea Desăvârșită: „Iată, voi pune înaintea voastră cuvântul suflării Mele și vă voi învăța priceperea Mea. Fiindcă am chemat, și n-ați ascultat, am lungit cuvintele Mele, și n-ați ascultat, ci ați lepădat sfaturile Mele și nu v-ați supus mustrărilor Mele. Atunci voi râde de dărâmarea voastră și Mă voi bucura când va veni dărâmarea peste voi și când vă va ajunge nenorocirea, când va apărea o răsturnare ca o furtună sau când va veni necazul și necazul peste voi. Când Mă veți chema, nu vă voi asculta; cei răi Mă vor căuta și nu Mă vor găsi. Căci au urât înțelepciunea, n-au suportat frica de Domnul și n-au vrut să ia aminte la sfaturile Mele, ci au râs de mustrările Mele. De aceea, vor mânca rodul căilor lor și se vor sătura de răutatea lor... (Proverbe 1:23-31) [68] .

Capitolul LVIII

Dumnezeul atotvăzător, Conducătorul duhurilor și Domnul oricărui trup, alegându-L pe Domnul Iisus Hristos și, prin El, pe noi ca popor ales [69] , să dăruiască fiecărui suflet care cheamă numele Său cel mare și sfânt, credință, frică, pace, răbdare, generozitate, înfrânare de sine, puritate și castitate, spre bună plăcerea numelui Său, prin Marele nostru Preot și Mijlocitor, Iisus Hristos, prin care a Lui fie slava, măreția, puterea și cinstea, acum și în vecii vecilor. Amin.

Capitolul LIX

Trimiteți-ne îndată, cu pace și bucurie, pe cei trimiși de noi, pe Claudius Ephebus și Valerius Vito împreună cu Fortunatus, ca să ne anunțe mai repede despre pacea și armonia voastră, pe care o dorim și o dorim cu nerăbdare, pentru ca și noi să ne bucurăm mai repede de bună rânduiala voastră. Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi și cu toți cei chemați pretutindeni de Dumnezeu și prin El; prin care a Lui este slava, cinstea, stăpânirea și măreția, un tron veșnic, din vecii în vecii. Amin.

Epistola lui Clement către Corinteni, Prima [70] .

Aplicație.

57. (7) „... Căci, pentru că au nedreptățit copiii, vor fi uciși, iar judecata celor răi îi va nimici. Dar cel ce mă ascultă va locui (cu încredere) [72] și se va odihni fără teamă de orice rău” [73] .

58. (1) Să ascultăm, așadar, de numele Său cel preasfânt și glorios, evitând amenințările rostite de Înțelepciune celor neascultători, ca să putem „locui cu încredere” [74] în numele preasfânt al măreției Sale. (2) Acceptați sfatul nostru și nu vă veți pocăi. Căci, precum trăiește Dumnezeu și precum trăiește Domnul Iisus Hristos și precum trăiește Duhul Sfânt, așa și credința și nădejdea aleșilor, astfel încât cel ce a împlinit în smerenie, cu blândețe neîncetată, poruncile și poruncile date de Dumnezeu, fără să se pocăiască [de aceasta], va fi pus și ales printre numărul celor ce sunt mântuiți prin Iisus Hristos, prin care a Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

59. (1) Dacă unii nu se supun celor spuse de El prin noi, să știe că se vor lega singuri într-o cădere și într-un pericol nu mic.

[Marea Rugăciune]

(2) Noi vom fi însă nevinovați de acest păcat și ne vom ruga neîncetat, cerând și implorând ca Creatorul a toate să păstreze neînvins numărul aleșilor Săi [75] în întreaga lume prin iubitul Său Slujitor (Domnul nostru) [76] Iisus Hristos, prin Care ne-ai chemat din întuneric la lumină [77] , din ignoranță la cunoașterea slavei Numelui Său [78] , (3) să ne încredem în Numele Tău, care exista mai înainte de toată creația, - Care ne-ai deschis ochii inimilor [79] ca să Te cunoaștem pe Tine, singurul [80] Cel Preaînalt în preaînalte, Cel Sfânt care te odihnești în sfințenie [81] , care smerești aroganța celor mândri [82] , care distrugi planurile neamurilor [83] , care îi înalți pe cei smeriți și îi smerești pe cei înălțați [84] , îmbogățești și distrugi [85] , ucizi și dăruiești viață [86] , singurul Binefăcător al duhurilor și Dumnezeul a tot trupul [87] , văzătorul abisului. [88] , atotvăzător al faptelor omenești [89] , ajutător al celor aflați în primejdii,

mântuitor al celor deznădăjduiți [90] , creator și supraveghetor al oricărui duh [91] , înmulțitor al limbilor pământului și dintre toți cei ce Te-au ales pe cei ce Te iubesc prin iubitul Tău Slujitor Iisus Hristos, prin Care ne-ai învățat, ne-ai sfințit, ne-ai cinstit [92] . (4) Te rugăm (Ție) [93] , Stăpâne, să fii Ajutorul și Mijlocitorul nostru [94] , să-i mântuiești pe cei aflați în întristare [95] , <să ai milă de cei smeriți> [96] , să-i ridici pe cei căzuți, să te înfățișezi celor care cer, să-i vindeci pe cei slabi, să-i întorci pe cei din poporul Tău care s-au rătăcit [97] , să-i hrănești pe cei flămânzi, să-i eliberezi pe cei captivi de lângă noi, să-i ridici pe cei slabi [98] , să-i mângâi pe cei slabi de inimă: ca toate neamurile să Te cunoască, că Tu ești singurul Dumnezeu [99] și că Iisus Hristos este Slujitorul Tău și „noi suntem poporul Tău și oile pășunii Tale” [100] .

60. (1) Căci prin ceea ce ai făcut, Tu ai creat în mod vizibil structura veșnică [101] a lumii; Tu, Doamne, ai creat universul, credincios în toate generațiile [102] și drept în judecăți, minunat în putere și splendoare, înțelept în creație și rezonabil în temelia a ceea ce a fost creat, bun în ceea ce este vizibil și credincios [103] în cei care se încred în Tine, milostiv și generos [104] , iartă-ne nouă fărădelegile și nedreptatea și păcatele și fărădelegile noastre. (2) Nu ne socoti nouă orice păcat al robilor și al roabei Tale, ci curățește-ne prin curățirea adevărului Tău [105] și îndreptează-ne pașii [106] ca să umblăm în sfințenie, (adevăr și simplitate) [107] a inimii [108] și să facem ceea ce este bine și plăcut înaintea Ta [109] și înaintea căpeteniilor noastre. (3) Da, Doamne, arată-ți fața [110] nouă spre binele lumii, ca să fim umbriți de mâna Ta cea puternică [111] și izbăviți de tot răul prin brațul Tău întins [112] și izbăvește-ne de cei ce ne urăsc pe nedrept [113] . (4) Dă-ne unanimitate și pace nouă și tuturor celor ce locuiesc pământul, așa cum le-ai dat părinților noștri, care Te cheamă sfânt în credință și adevăr [114] , ca să fim supuși Numelui Tău atotputernic și atotdesăvârșit și prințului și conducătorului nostru pe pământ.

61. (1) Tu, Doamne, le-ai dat puterea împărăției, pentru puterea și tăria Ta inefabilă, ca să cunoaștem slava pe care le-ai dat-o și cinstea de a li se supune și de a nu ne împotrivi în niciun fel voinței Tale. Dă-le, Doamne, sănătate, pace, unanimitate și prosperitate, pentru ca ei să împlinească fără prihană îndrumarea pe care li-ai dat-o. (2) Căci Tu, Doamne ceresc, Împăratul veacurilor [115] , care dai slavă, cinste și putere peste cei de pe pământ fiilor oamenilor: Tu, Doamne, le îndrepți sfatul spre ceea ce este bun și plăcut înaintea Ta, pentru ca, împlinind în pace și blândețe puterea pe care le-ai dat-o cu evlavie, să Te găsească milostiv. (3) Îți mărturisim Ție, singurul care ai putut face aceasta și mare bine cu noi [116] , prin Marele Preot și Mijlocitorul sufletelor noastre, Iisus Hristos, prin Care Ție fie slava și măreția, acum și în toate generațiile și în vecii vecilor. Amin.

[Concluzie]

62. (1) Așadar, fraților, v-am scris destul despre lucrurile care se potrivesc cu evlavia noastră și sunt cele mai utile pentru o viață virtuoasă pentru cei care vor să o ducă cu evlavie și dreptate. (2) Căci am atins tot ce privește credința, pocăința, dragostea sinceră, stăpânirea de sine, castitatea și răbdarea, aducându-vă aminte că trebuie să fiți plăcuți lui Dumnezeu Atotputernic în dreptate, adevăr și mărinimie, în unanimitate, fără supărare, în dragoste și pace, cu blândețe neîncetată, așa cum și părinții noștri mai sus pomeniți s-au plăcut în smerenia față de Tatăl, Dumnezeu și Creatorul, și față de toți oamenii. (3) Și ne-a fost cu atât mai plăcut să vă reamintim aceasta, cu cât știm limpede că scriem unor oameni credincioși și glorioși, care pătrund cuvintele învățăturii lui Dumnezeu.

63. (1) Este drept, așadar, urmând atâtea și mari exemple, să ne plecăm gâturile [117] și să luăm locul [118] ascultării, astfel încât, după ce ne-am potolit de agitația deșartă, să putem atinge în adevărat scopul pus înaintea noastră, fără nicio rușine. (2) Căci ne veți da bucurie și veselie dacă veți asculta de cele ce v-am scris prin Duhul Sfânt și veți pune capăt mâniei nedrepte a geloziei voastre, în conformitate cu îndemnul la pace și armonie pe care vi l-am adresat în această scrisoare.

(3) Am trimis oameni credincioși și înțelepți, care au umblat printre noi fără prihană din tinerețea lor până la bătrânețe și care vor fi martori între noi și voi. (4) Și am făcut aceasta pentru ca să știți că întreaga noastră grijă a fost și este ca voi să dobândiți curând pacea [119] .

Note

1. Literal din greacă - rătăcitor, locuitor într-o țară străină (παριοκωσα). Vezi Epistola lui Policarp către Filipeni. 1. Aceasta exprima conștiința creștinilor că erau străini și pelerini pe pământ (1 Petru 2:2), care nu aveau o reședință permanentă sau dreptul de cetățenie aici, ci trăiau într-un anumit loc în această lume, ca niște străini stabiliți temporar. Scriitorul Epistolei către Diognet (capitolul 5) spune că creștinii trăiesc în propriile lor patrii, dar ca coloniști temporari (παροικοι). Vezi 2. Epistola lui Clement, cap. 5.

2. Alții traduc: aspectele despre care ați întrebat. Dar în acest caz, în loc de: (επιδητωμενον παρ υμιν) ar trebui să fie: (παρ υμων). Și în această expresie nu există nicio bază pentru presupunerea obișnuită exprimată de Cotelier, Hefele și alții, că corintenii s-au adresat Bisericii Romane și episcopului acesteia în legătură cu treburile lor. Nu există nicio aluzie la acest lucru în alte locuri ale epistolei; dimpotrivă, din capitolul 47 este evident că informațiile despre tulburările din Corint au ajuns la creștinii romani, la fel ca și la păgânii romani, tocmai prin zvon.

3. Desigur, din partea păgânilor, la care ajunsese și zvonul despre tulburări în rândul creștinilor din Corint, așa cum reiese din capitolul 47 din Sn. Ignat. Trall. capitolul 8.

4. Aceste cuvinte: „Oricine a fost cu voi... a umblat în poruncile lui Dumnezeu” sunt citate de Clement Alex. Strom. IV. p. 17.

5. Adică, către prezbiteri. Întrucât rebeliunea din Corint a vizat ordinea bisericească, cuvântul „bătrân” (πρεσβυτερος) trebuie înțeles nu în general despre membrii mai în vârstă ai bisericii, ci despre rangul de conducători bisericești, de care, însă, în vremurile străvechi era legată și maturitatea completă a vârstei. Vezi cap. 44, 47. Așa cred Hefele și Hilgenfeld. Cuvântul „conducători” (ηγωεμνοι) poate fi aplicat în general persoanelor din ierarhia bisericească, indiferent de rangul și numele lor. Gilenf.

6. Suferințele lui Hristos prin comuniunea proprietăților naturii Sale duale se numesc suferințele lui Dumnezeu: aceasta exprimă credința în Divinitatea lui Iisus Hristos.

7. Lățimea (πλατυσμος) în Părinții Bisericii semnifică adesea stări de bucurie ale inimii. Vezi Hermas Pastor, mandat. V. I.

8. Aici, ca și în alte locuri, Clement citează cuvinte biblice conform textului celor 70 de interpreți, însă nu cu exactitate literală.

9. Expresia: a împărțit-o greșit, conform explicației Sfântului Irineu (Haer IV, 34), indică inima împărțită a lui Cain, care a adus o jertfă lui Dumnezeu cu invidie și răutate față de fratele său Abel - Nolte (Scheiner. Zeitschr. f. kath. Theol. t. VI) implică aici darurile aduse: a împărțit jertfa greșit, adică a păstrat partea cea mai bună pentru sine, Vezi Hefele.

10. Adică darul tău, neacceptat de Mine, se întoarce la tine și va fi din nou în puterea ta. Nolte, în loc de προς σε citește: προς σου η αποζ ροη αυτου, - de la tine vine o antipatie față de el (Abel) και συ αεξεις αυτου, și-l lași în pace, încetează să-l urmărești.

11. Nu există nicio dovadă în cartea Faptele Apostolilor despre închisoarea de șapte ori a apostolului Pavel. Clement a vorbit probabil despre acest lucru ca martor ocular contemporan sau conform unei tradiții demne de încredere.

12. Ei înțeleg Italia, și în special Roma, ca graniță a Occidentului în raport cu Orientul. Această opinie este susținută de cei care resping cele de-a doua legături ale lui Pavel la Roma, de exemplu, Baur Schenkel și Hilgenfeld. Alții

(Neander Guericke, Hugh etc.) leagă acest lucru de Spania, despre călătoria despre care se presupune că vorbește Apostolul Pavel în Epistola către Romani (XV: 24).

13. Astfel, traducem conform opiniei lui Hilgenfeld. Danaidele, fiicele lui Dauai, regele Argosului, la ordinul tatălui lor, și-au ucis soții în somn și, pentru aceasta, în lumea de dincolo sau în iad, au fost supuse pedepsei de a scoate veșnic apă într-un butoi perforat; Dirce, pentru răutatea și persecuția sa asupra Antiopei, fiica regelui teban Nycteus, a suferit pedeapsa din partea fiilor acesteia din urmă: a fost legată de coarnele unui taur și, torturată până la moarte, aruncată într-un râu. Vezi Reallexibon des classisch. Alterthums, Lubker, 1860. Clement, de dragul contrastului, compară martirii creștini care au suferit nevinovat din mâna păgânilor cu aceste femei din lumea păgână, bine cunoscute în mitologia greacă pentru crimele lor. — Cotelier le venera pe Danae și Dirce ca martiri creștini, dar astfel de nume nu s-au păstrat în martirologii. Jacobson crede că aceste cuvinte au fost transferate de pe margini în textul însuși de către un copist stângaci.

14. Aceste cuvinte nu se găsesc în Sfânta Scriptură. Vezi Psalmul 102:11; Isaia 1:18; Ieremia 3:19, 22

15. Faptul că Noe, înainte de intrarea sa în corabie, anunțând oamenilor cataclismul care urma la momentul potrivit, i-a chemat la pocăință și la îndreptarea vieții lor, această idee este exprimată de Teofil din Antiohia (Ad Autol. III, 19).

16. Adică, al lui Dumnezeu. Clement Alexander, citând aceste cuvinte ale lui Clement al Romei în formă prescurtată, îl numește pe Avraam ιλοι θεου. Vezi Isaia 41:8, 2; Cron. 20:7; Iacov 2:23

17. Adică, spre vest.

18. Contemporanul lui Clement, Josephus Flavius (Antiqu. I, 11, 4), spune că a văzut acest stâlp: părinții bisericii, de exemplu, Irineu (adv. haer. IV, 31), menționează și ei existența sa în vremea lor. Dar, conform cercetărilor cercetătorilor, locuitorii acelei țări au dat în mod fals ceva drept stâlpul soției lui Lot (Frey în Hefele).

19. Interpretarea misterioasă a semnului prin care Rahav a fost salvată se găsește la Iustin (Dial c. Trif. II, III), Irineu (adv. haer. IV, 20) și alții.

20. Desigur, iată prezicerea lui Rahav că Domnul va da Ierihonul israeliților. În acest sens, Rahav este numită și profetesă de Origen (Nom 3 în Ios. Nave).

21. Aceste cuvinte ale Mântuitorului se găsesc într-o formă diferită în textul evangheliștilor Matei (7:1-2) și Luca (6:36-38).

22. Conform lui Jacobson, cu care Hilgenfeld este de acord, ar trebui să se citească: εαυτοις sau αυτοις, care este adesea folosit în sensul lui αλληλοι. Hefele aderă la interpretarea: αυτος, referindu-se la cei care încalcă ordinea bisericească.

23. Acestea și următoarele cuvinte până la începutul capitolului XVI al Epistolei sunt citate de Clement Alexander (Strom. IV, 5).

24. Din rușine, cel care suferă își ascunde sau își întoarce fața.

25. Pedeapsa pe care noi, oamenii, a trebuit să o îndurăm pentru a ne împăca cu Dumnezeul cel drept, El (Mântuitorul) a luat-o asupra Sa.

26. Adică, execuția și chinul Lui s-au încheiat și astfel a început glorificarea Lui.

27. În manuscris, conform lui Jacobson, se spune δωτε, și nu δωται, așa cum au citit unii cercetători.

28. Și iarăși același, adică Hristos.

29. Aceste cuvinte nu se găsesc în Pentateuhul lui Moise și nu se știe de unde provin.

30. Aceste cuvinte din Epistola lui Clement și mai departe până la sfârșitul capitolului XXII sunt citate, cu mici modificări, de Clement Alexander (Strom. IV, 17).

31. În loc de δια της φωνης, care se găsește în manuscris și în edițiile tipărite, Clement din Alexandria citește δια της σιγης, care, după părerea cărturarilor, se potrivește mai bine în materie.

32. După îndemnuri generale la pocăință, ascultare și pace, bazate în principal pe Scripturile Vechiului Testament și pe luarea în considerare a voinței lui Dumnezeu cu privire la toți oamenii, Sfântul Clement se îndreaptă către credința creștină și către activitatea morală care trebuie să corespundă religiei harului. Însă, întrucât manifestarea deplină a harului divin urmează în viitor și este obiectul speranței creștinului, autorul epistolei se oprește în special asupra viitoarei învieri a morților, cu care se vor revela plinătatea harului și făgăduințele lui Dumnezeu.

33. Aceste cuvinte nu se găsesc în Sfintele Scripturi. Potrivit lui Cotelier și alții, ele au fost împrumutate dintr-o lucrare apocrifă. Dar Wotton presupune că această zicală a fost formată de Clement din cuvintele apostolilor Iacov (Iacov 1:8) și Petru (2 Petru 3:3-4).

34. Această alternanță a nopții și a zilei, ca imagine a morții și învierii, este frumos descrisă de Tertulian (De resurrection, p. 12).

35. O legendă mitologică despre pasărea Phoenix, foarte asemănătoare cu cea a lui Clement, se găsește la Herodot (11, 73). Este menționată în cartea lui Iov (Iov 29:18); conform traducerii din ebraică, Girtsel citește acest verset: Voi muri odată cu cuibul meu și îmi voi înmulți zilele ca o pasăre phoenix (Gilgenf). Dar în traducerea celor 70 de comentatori, după ce se ia în considerare versetul 19, care vorbește despre plantele de lângă apă, este mai ușor de înțeles palmierul de sub pasărea phoenix (ζελεχος φοινικος). - Clement al Romei este primul dintre scriitorii creștini care prezintă pasărea phoenix ca simbol al viitoarei învieri a morților. El a fost urmat de Tertulian (de resurrection. p. 13), care explică cuvintele din Psalmul 91:13: cel drept va înflori ca o pasăre phoenix - în raport cu pasărea fabuloasă. Lactantius, în poemul său despre Phoenix, combină ambele, derivând numele copacului de la pasărea care s-a cocoțat în vârful său.

36. Adică de către un individ, într-un singur exemplar (μονογενες υπαρχων).

37. Referitor la acest pasaj din cartea lui Iov, pe care Clement, însă, îl citează destul de inexact conform textului celor 70 de comentatori, Fericitul Ieronim remarcă: nimeni nu vorbește atât de deschis după (venirea lui) Hristos despre înviere precum a făcut-o el (Iov) înainte de Hristos. Op. T II, p. 438, ed. Vallars.

38. Așa se citește în toate manuscrisele textului celor 70 de interpreți. Dar în textul ebraic și în Vulgata se spune: după numărul fiilor lui Israel. Lectura citată de Clement, a cărei idee este exprimată și în Sirah (Sir. 17:17), se găsește deja în Filon (de post Caïni § 25 De plant Noe § 14). Sfântul Iustin (dial C. Tryph p. 131) respinge interpretarea textului ebraic ca fiind coruptă de evrei.

39. Potrivit cercetătorilor, Clement a compus acest text din cuvintele din Deuteronom 4:34 și Numeri 18:26, precum și din 2 Cronici 31:14, pentru a exprima următorul gând: Dumnezeu ne-a ales dintre alți oameni ca să fim proprietatea Lui, așa cum pârgile sfinte sunt duse din arie la Dumnezeu, care devin Sfânta Sfintelor.

40. Wocher adaugă în zadar: ca și cum ar cunoaște viitorul, adică aici niște consecințe sau recompense ale sacrificiului de sine al lui Isaac. Este mult mai

simplu să atribuim acest lucru disponibilității și conștiinței cu care Isaac s-a jertfit fără să murmure sau să obiecteze.

41. Literal: sceptre. Cuvântul „sceptru” este folosit aici cu sensul de trib, ca în 1 Regi 11:31, 35. Înțelesul este acesta: Iacov a devenit strămoșul celor 12 triburi ale lui Israel.

42. Adică Hristos Mântuitorul.

43. Adică de la Dumnezeu care ne-a creat pentru fapte bune.

44. Aceste cuvinte sunt citate aproape literal de Apostolul Pavel (1 Corinteni și 9), ca cuvinte ale Scripturii. În Vechiul Testament, o zicală similară se citește în Isaia (Isaia 64:3, 4).

45. Cuvintele: ca de un leu (ως λεων) nu se găsesc nici în textul ebraic, nici în traducerea greacă a celor 70 de comentatori.

46. Așa este numit Iisus Hristos de Apostolul Pavel (Evrei 4:15).

47. Adică șefii provinciilor, care aveau și putere militară.

48. Aceste cuvinte sunt citate de Clement Alexander (Strom IV, 17).

49. Aici, în manuscris, lipsește un cuvânt, Nolte îl completează cu cuvântul: σιγατω a tăcea.

50. Literal: loc (τοπος !!!! Referință încrucișată). Acest cuvânt este folosit în sensul unui titlu sau demnitate legată de îndeplinirea unei slujiri speciale. Vezi mai jos cap. XLI, de asemenea Ign. către Polic. cap. I, către Smirna. cap. VI, Polic. către Filipi, cap. XI.

51. Sfântul Clement vorbește despre caracterul superior, spiritual al religiei creștine în comparație cu iudaismul.

52. Prin acest nume Clement îi înțelege și pe așa-numiții prezbiteri, care sunt numiți de ei să săvârșească ritualuri sacre și care împărtășesc cu ei lucrarea de păstorire a turmei lui Hristos. Mai jos Clement vorbește despre aceiași păstori ai bisericii, numindu-i prezbiteri.

53. Cu toate acestea, Clement schimbă interpretarea celor 70 de interpreți pentru a se potrivi propriei sale gândiri, în loc ca prinții (αρχοντας) să numească diaconi.

54. Descriind acest eveniment din cartea Numeri, capitolul 17, Clement adaugă câteva detalii care nu se menționează în Sfintele Scripturi, dar care probabil au fost împrumutate din tradiția iudaică.

55. Literal: despre numele episcopal (επι του ονοματος); acest cuvânt înseamnă și rang, demnitate.

56. Adică episcopi (în sensul cel mai larg) și diaconi. Este remarcabil faptul că Clement vorbește despre apostoli în general și îi numește ai noștri, fără a invoca vreo autoritate specială pentru Apostolul Petru sau vreun privilegiu pentru biserică.

57. Conform lui Hilgenfeld, Επινομη înseamnă aici o adăugare la lege: adică, apostolii, pe lângă faptul că i-au hirotonit pe primii dintre convertiți ca episcopi și diaconi, au luat o altă dispoziție ca, după moartea persoanelor hirotonisite de ei, funcția lor să fie din nou transmisă moștenire altor persoane vrednice. În următoarea propoziție: „pentru ca atunci când vor adormi", subiectul nu se referă la apostoli, ci la succesorii lor.

58. De exemplu, Tit, Timotei și alți colaboratori ai apostolilor, cărora li s-a dat puterea de a hirotoni episcopi, prezbiteri și diaconi.

59. Participarea poporului la hirotonirea (καταςασις) episcopilor și a altor persoane sacre, care aparținea în mod propriu apostolilor și succesorilor lor, este exprimată aici prin aprobare (συνευδοκησις). Despre aceasta, vezi Ciprian Epist. 55 și 68 și Origen Omil. în Lev (Tom. II. 216. ed. Bene d.). Ciprian spune: preotul trebuie ales în prezența poporului, în văzul tuturor, iar cel vrednic și capabil trebuie aprobat prin opinia publică și mărturie, astfel încât în prezența poporului să se descopere fie crimele celor răi, fie meritele oamenilor buni. (Epist. 63).

60. Adică Euharistia. Vezi Ign. Smyrna, cap. VII. Decretul Apostolului VIII, 12.

61. Aceste cuvinte nu se găsesc în Sfânta Scriptură. Cf. Klim. Alex. Strom. V, 8.

62. Aici, Clement a combinat mai multe pasaje din Evanghelie într-unul singur, și anume Matei 18:6; 26:24; Luca 17:2; Marcu 9:12.

63. Prima Epistolă către Corinteni.

64. Adică nu creștini. Cf. Romani 2:24; 1 Timotei 6:1; Ignați din Trail, cap. VIII.

65. În acest pasaj remarcabil și în același timp dificil, Hilgenfeld aplică cuvintele „înaintea sfinților" bisericii însăși, dar o astfel de interpretare prezintă aici

incongruența că însăși biserica este chemată de Clement să mijlocească prin rugăciune pentru iertarea celor care au păcătuit înaintea lui Dumnezeu și a sfinților, adică a bisericii... Editorul protestant al operelor părinților apostolici, Dressel (pp. 101–130 în notă), nefiind de acord cu Hilgenfeld, consideră că este mai bine să se înțeleagă aici invocarea sfinților, glorificați de Dumnezeu pentru mărturisirea lor curajoasă a numelui Său (capitolele fn. 45 și 46 din epistola lui Clement). Întrucât sfinții vor judeca lumea (1 Cor. 6:2; Apoc. 20:4), este firesc ca creștinii să-i invoce pe sfinți în rugăciunile lor, pentru ca aceștia să poată evita sau ușura pedeapsa oamenilor care au căzut în păcat.

66. Adică resping bucuriile pregătite pentru mine de păcătoși.

67. Prin prezbiteri se înțeleg aici conducătorii bisericii în general, fără distincție de grade, așa cum se găsește adesea în cartea „Păstorul”.

68. Conform lui Junius, o pagină lipsește din manuscris. Cercetătorii fac presupuneri cu privire la conținutul paginii lipsă. Pe baza mărturiei dintr-o lucrare inclusă în ediția operelor Sfântului Iustin Martirul (quaestiones, et responsiones ad orthodoxos, 74; fn. Irin. adv. haer. III, 3, 3), Clement a citat și corintenilor mărturia Sibilei despre pedeapsa cu foc a celor răi. O astfel de mențiune a Sibilei este potrivită în epistola lui Clement, care (capitolul 6) nu se ferește de mitologia păgână și este potrivită pentru concluzia acesteia. Hefele crede că cuvintele lui Clement, citate de Vasile cel Mare (despre Duhul Sfânt, cap. 29): Dumnezeu trăiește și Domnul Iisus Hristos și Duhul Sfânt, se referă la acest loc din epistolă.

69. Pepios - special, ales. Vezi Tit 2:14.

70. Astfel se încheie Epistola lui Clement din manuscrisul alexandrin.

71. Traducere conform SC 167, pp. 192–202, cu utilizarea textului grecesc din studiul lui Priselkov. „Marea Rugăciune”, având în vedere solemnitatea și volumul său, a fost tradusă în slavona bisericească, cu unele simplificări însă și cu vocabularul adus cât mai aproape de limba rusă.

72. Omis din manualul din Ierusalim și în 70, găsit în traducerile latină, siriacă și în Klim. Alex.

73. Proverbe 1:32–33 (aici și mai jos, citate din textul 70).

74. Deuteronom 33, 12, 28.

75. Cf. Apoc. 6:11; Post. Apost. VIII. 22:3.

76. Omis în Mâinile lui Ieremia.

77. Faptele Apostolilor 26, 18; 2 Petru 2, 9. Miercuri. Isaia 42, 16.

78. Cf. Post. Apost. VIII, 11, 2.

79. Cf. Efeseni 1:18.

80. Vezi Ioan 17:3.

81. Vezi Isaia 57:15.

82. Vezi Isaia 13:11.

83. Cf. Psalmul 32:10.

84. Mier. Iov 5, 11; este. 10, 33; Ezek. 17, 24; 21, 31.

85. Vezi 1 Samuel 2:7.

86. Deuteronom 32, 39. Miercuri 1 Samuel 2, 6; 2 Regi 5, 7.

87. Numeri 16:22; 27:16.

88. Daniel 3, 55.

89. Vezi Estera 5:1.

90. Iudita 9, 11.

91. Cf. Amos 4:13; Iov 10:12.

92. Miercuri, 12, 26; 17, 17.

93. În Ieremia, mâinile sunt omise.

94. Ps. 118, 114; Iudita 9, 11.

95. Cf. Fast. Apostolic VIII, 10, 14–15; 12, 45 și litaniile Liturghiei Sfântului Marcu.

96. Omis în traducerile latină, siriacă și coptă.

97. Vezi Ezechiel 34:16.

98. Vezi Iov 4:4.

99. Miercuri, 1 Regi 8, 60; 2 Regi 19, 19; Isaia 37, 20; Ezechiel 36, 23; Inițialii 17, 4.

100. Psalmul 78:13.

101. Cf. Înțelepciunea 7:17; Postul Apostolic VIII:22, 3.

102. Deuteronom 7, 9.

103. „util” traduceri latinești, siriace, copte.

104. Ioel 4, 13; Domnul 2,11.

105. Cf. Carta IV, 21 (p. 39); Ioan 17, 17.

106. Psalmul 39:3; 118:133.

107. În Ieremia, manualul lipsește.

108. 1 Regi 9, 4.

109. Deuteronom 6, 18; 12, 25, 28; 13, 19; 21, 9.

110. Num. 6:25; Ps. 30:17; 66:2 etc.

111. Cf. Isaia 51:10; Înțelepciunea 5:16 etc.

112. Miercuri. Deuteronom 4, 34; 5, 15 etc.

113. Cf. Psalmul 17:18; 105:10 etc.

114. Cf. Psalmul 144:18.

115. Tovarășul 13, 7, 11; 1 Timotei 1, 17.

116. „cu noi” este un ebraism, în loc de „la noi”, datând din perioada anilor '70, cf. 2 Samuel 2:6; Psalmul 118:65 etc.

117. Cf. Sir 51, 26.

118. Cf. 1 Corinteni 14:16.

119. Vezi în continuare traducerea lui P. Preobrajenski.